

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ
НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

Кафедра підприємництва, менеджменту та туризму

ДО ЗАХИСТУ ДОПУЩЕНА
Зав. кафедрою _____
к.е.н., доцент Панкова М.О.

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
ПРИБУТКОВІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Виконав

студент гр. ПТБ-210

_____

(підпис)

А.Ф. Дадаян

Керівник

ст. викл.

_____

(підпис)

С.В. Святенко

Запоріжжя

2024

ПрАТ «ПВНЗ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

Кафедра підприємництва, менеджменту та туризму

ДО ЗАХИСТУ ДОПУЩЕНА
Зав. кафедрою _____
к.е.н., доцент Панкова М.О.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

студенту гр. ПТБ-210,

спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Дадаяну Артему Федоровичу

1. Тема: Прибутковість підприємницької діяльності та шляхи її підвищення затверджена наказом по інституту № 02 -36 від 29.12.2023р.
2. Термін здачі студентом закінченої роботи: 15.06.2024 р.
3. Перелік питань, що підлягають розробці:
  - визначити економічну сутність підприємницької діяльності та особливості формування її прибутковості;
  - розглянути прибуток та рентабельність як основні характеристики прибутковості підприємницької діяльності;
  - дослідити Інформаційно-аналітичне забезпечення дослідження прибутковості підприємства;
  - надати фінансово-економічну характеристику ПП «Геоніс»;
  - проаналізувати показники прибутковості діяльності ПП «Геоніс»;
  - зробити факторний аналіз прибутку від операційної діяльності ПП «Геоніс»;
  - дослідити інструментарій підвищення прибутковості підприємницької діяльності;
  - зробити розробку та економічне обґрунтування рекомендацій щодо підвищення прибутковості діяльності ПП «Геоніс».

КАЛЕНДАРНИЙ ГРАФІК
 підготовки кваліфікаційної бакалаврської роботи
 здобувачами освіти інституту ЗІЕІТ заочної, дистанційної форми навчання
 гр. ПТБ-210 П.І.Б. Дадаяну Артему Федоровичу
 2023-2024 навчальний рік

№ етапу	Зміст	Терміни виконання	Готовність по графіку %, підпис керівника	Підпис керівника про повну готовність етапу, дата
1.	Збір практичного матеріалу за темою кваліфікаційної бакалаврської роботи	29.01.24-24.02.24		
2.	Корегування теми кваліфікаційної бакалаврської роботи	26.02.24-01.03.24		
3.	I атестація I розділ кваліфікаційної бакалаврської роботи	25.03.24-30.03.24		
4.	II атестація II розділ кваліфікаційної бакалаврської роботи	22.04.24-27.04.24		
5.	III атестація III розділ кваліфікаційної бакалаврської роботи, висновки та рекомендації, додатки, реферат	20.05.24-25.05.24		
6.	Перевірка кваліфікаційної бакалаврської роботи на оригінальність	06.05.24-08.06.24		
7.	Доопрацювання кваліфікаційної бакалаврської роботи, підготовка презентації, отримання відгуку керівника і рецензії	27.05.24-08.06.24		
8.	Попередній захист кваліфікаційної бакалаврської роботи	10.06.24-15.06.24		
9.	Подача кваліфікаційної бакалаврської роботи на кафедру	за 3 дні до захисту		
10	Захист кваліфікаційної бакалаврської роботи	17.06.24-24.06.24		

Дата видачі завдання: ____ . ____ . ____ р.

Керівник кваліфікаційної
бакалаврської роботи

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Завдання отримав до виконання

_____ (підпис студента)

_____ (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 68 сторінок, 25 таблиць, 12 рисунків, 37 бібліографічних посилань, 2 додатки.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення прибутковості підприємницької діяльності. Предметом дослідження виступають показники прибутковості підприємства.

Метою роботи є розробка та обґрунтування рекомендацій щодо підвищення прибутковості підприємницької діяльності підприємства.

Визначено сутність підприємницької діяльності, основні її ознаки. Розглянуто сутність прибутковості як основної властивості підприємницької діяльності, визначено основні її показники - прибуток та рентабельність. Досліджено інформаційне та аналітичне забезпечення дослідження прибутковістю діяльності.

Оцінено прибутковість досліджуваного підприємства. Виявлено, що впродовж 2020-2021 років підприємство працювала прибутково та мало нормальний рівень рентабельності, а в 2022 році діяльність підприємства виявилася неприбутковою. Шляхом здійснення факторного аналізу вставлено, що основними причинами отримання збитку були значне скорочення обсягів реалізації послуг та зростання собівартості одиниці продукції.

Розроблено рекомендації щодо забезпечення прибутковості діяльності підприємства, реалізація яких дозволила покращити її окремі показники, зокрема прибуток та рентабельність.

**ПРИБУТКОВІСТЬ, ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ,
ОПЕРАЦІЙНИЙ ПРИБУТОК, ЧИСТИЙ ПРИБУТОК, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ**

ЗМІСТ

	Стор.
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	9
1.1 Економічна сутність підприємницької діяльності та особливості формування її прибутковості	9
1.2 Прибуток та рентабельність як основні характеристики прибутковості підприємницької діяльності	14
1.3. Інформаційно-аналітичне забезпечення дослідження прибутковості підприємства	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПП «ГЕОНІС»	28
2.1 Фінансово-економічна характеристика ПП «Геоніс»	28
2.2 Аналіз показників прибутковості діяльності ПП «Геоніс»	37
2.3 Факторний аналіз прибутку від операційної діяльності ПП «Геоніс»	42
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПП «ГЕОНІС»	46
3.1 Інструментарій підвищення прибутковості підприємницької діяльності	46
3.2 Розробка та економічне обґрунтування рекомендацій щодо підвищення прибутковості діяльності ПП «Геоніс»	54
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
ДОДАТКИ	69

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ
І ТЕРМІНІВ

Скорочення	Повна назва	Пояснення/переклад
абс.	абсолютне	у таблицях
відн.	відносне	у таблицях
грн.	гривня	при цифрах
од.	одиниці	у тексті
П(С)БО	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку	у тексті
р.	рік	при цифрах
рис.	рисунок	у тексті
рр.	роки	при цифрах
табл.	таблиця	у тексті
тис.	тисяча	при цифрах
тис. грн.	тисяч гривень	при цифрах
ф.	форма	у тексті

ВСТУП

Метою будь-якої підприємницької діяльності завжди є отримання прибутку. Незалежно від організаційно-правової форми та видів діяльності підприємство, як юридичний прояв підприємницької діяльності, впродовж всього свого існування прагне отримувати доходи на вкладені в нього грошові ресурси. Слід зазначити, що в прибутковій діяльності зацікавлені не лише власники підприємства, а також держава (в частині отримання частки прибутку у вигляді податку), персонал (в частині отримання заохочувальних виплат), партнери (в частині зацікавленості у виконанні взаємних договорів). Така всебічна зацікавленість підкреслює актуальність та значимість обраної теми дослідження.

Забезпечення прибутковості підприємницької діяльності дозволяє підприємцю планувати та розвивати власний бізнес, оскільки гарантує формування власних коштів за рахунок накопичення нерозподіленого прибутку.

Різними аспектами прибутковості підприємницької діяльності присвячено наукові та практичні дослідження багатьох вчених, таких як: Бланк І.О., Гайбура Ю.А., Мазаракі А.А., Савіцький А.В., Брагіна О.С., Мелень О.В., Єпіфанова І.Ю., Гуменюк В.С., Огійчук М.Ф., Кучерява А.С., Терещенко О.О., Зінченко О.А., Хмелевський О.В. та інші.

Об'єктом дослідження в роботі є процес забезпечення прибутковості підприємницької діяльності.

Предметом дослідження виступають показники прибутковості підприємства.

Метою роботи є розробка та обґрунтування рекомендацій щодо підвищення прибутковості підприємницької діяльності підприємства.

Для досягнення мети поставлено завдання, які необхідно вирішити:

- розглянути економічну сутність підприємницької діяльності та її прибутковості;

- визначити сутність прибутку та рентабельності як основних показників, які характеризують прибутковість підприємницької діяльності;
- розглянути інформаційно-аналітичне забезпечення дослідження прибутковості підприємства;
- надати фінансово-економічну характеристику ПП «Геоніс»;
- дослідити прибутковість діяльності ПП «Геоніс»;
- здійснити факторний аналіз прибутку від операційної діяльності ПП «Геоніс»;
- віднайти оптимальний інструментарій підвищення прибутковості діяльності досліджуваного підприємства;
- розробити та обґрунтувати рекомендації щодо підвищення прибутковості діяльності ПП «Геоніс».

В процесі виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи використано різні аналітичні методи (вертикальний аналіз; горизонтальний аналіз; факторний аналіз; аналіз коефіцієнтів) та різноманітні джерела інформації, що міститься в законодавчих актах, підручниках, посібниках, статтях, звітності досліджуваного підприємства.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Економічна сутність підприємницької діяльності та особливості формування її прибутковості

Підприємницька діяльність є притаманною рисою та обов'язковою умовою існування ринкової економіки. Оскільки наша країна набуває ознак ринкового господарювання, то і здійснення підприємницької діяльності регламентовано відповідними законодавчими актами.

Основним нормативним документом, який прописує правила ведення підприємницької діяльності в Україні є Господарський кодекс, відповідно до якого підприємницькою вважається «господарська діяльність, яка здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку» [9].

Статтею 42 Господарського кодексу України визначено, що підприємництво - це господарська діяльність, яка здійснюється суб'єктами господарювання, якій властиві самостійність, ініціативність, ризикованість, систематичність, та яка має на меті отримання прибутку через формування економічних та соціальних результатів [9]. Держава гарантує свободу здійснення підприємницької діяльності, що представлено наочно на рис. 1.1.

Слід зазначити, що держава регулює підприємницьку діяльність, регламентуючи весь процес її здійснення: від заснування підприємницької структури (включаючи її реєстрацію, отримання (у разі потреби) дозволів на її здійснення) до припинення такої діяльності.

Підприємницькою діяльністю в Україні можуть займатися як її громадяни, так і іноземні суб'єкти господарювання. Вона може мати різні організаційно-правові форми, які зумовлюють особливості створення,

реєстрації, умови ведення діяльності, формування звітності, можливості реорганізації та особливості ліквідації.

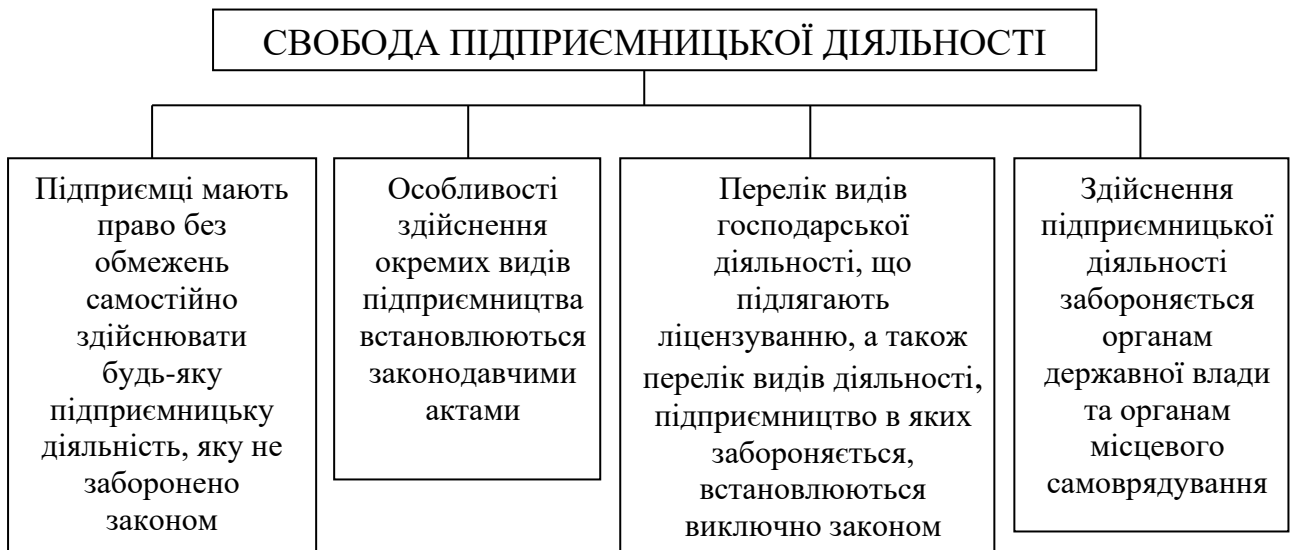

Рисунок 1.1 – Державні гарантії свободи підприємницької діяльності в Україні (на основі [9])

Законодавством визначені основні принципи ведення підприємницької діяльності, які наведено на рис. 1.2.

Варто зазначити, що виходячи із принципів підприємницької діяльності стає зрозумілим, що держава не втручається в саму діяльність, функція держави зводиться до регулювання та контролю. Разом з тим в нашій країні діє державна підтримка підприємництва, яка полягає у забезпеченні сприятливих умов розвитку підприємницької діяльності. Держава сприяє підготовці кадрів, необхідних для здійснення різних видів підприємницької діяльності; створює привабливі умови для модернізації та провадження інноваційної діяльності; надає консультативну допомогу; надає у користування на різних умовах земельні ділянки та державне майно тощо.

В свою чергу, підприємці зобов'язані дотримуватися законодавства, не забруднювати навколишнє середовище, забезпечувати права найманих працівників, нести відповідальність за завдану шкоду та/або збитки.

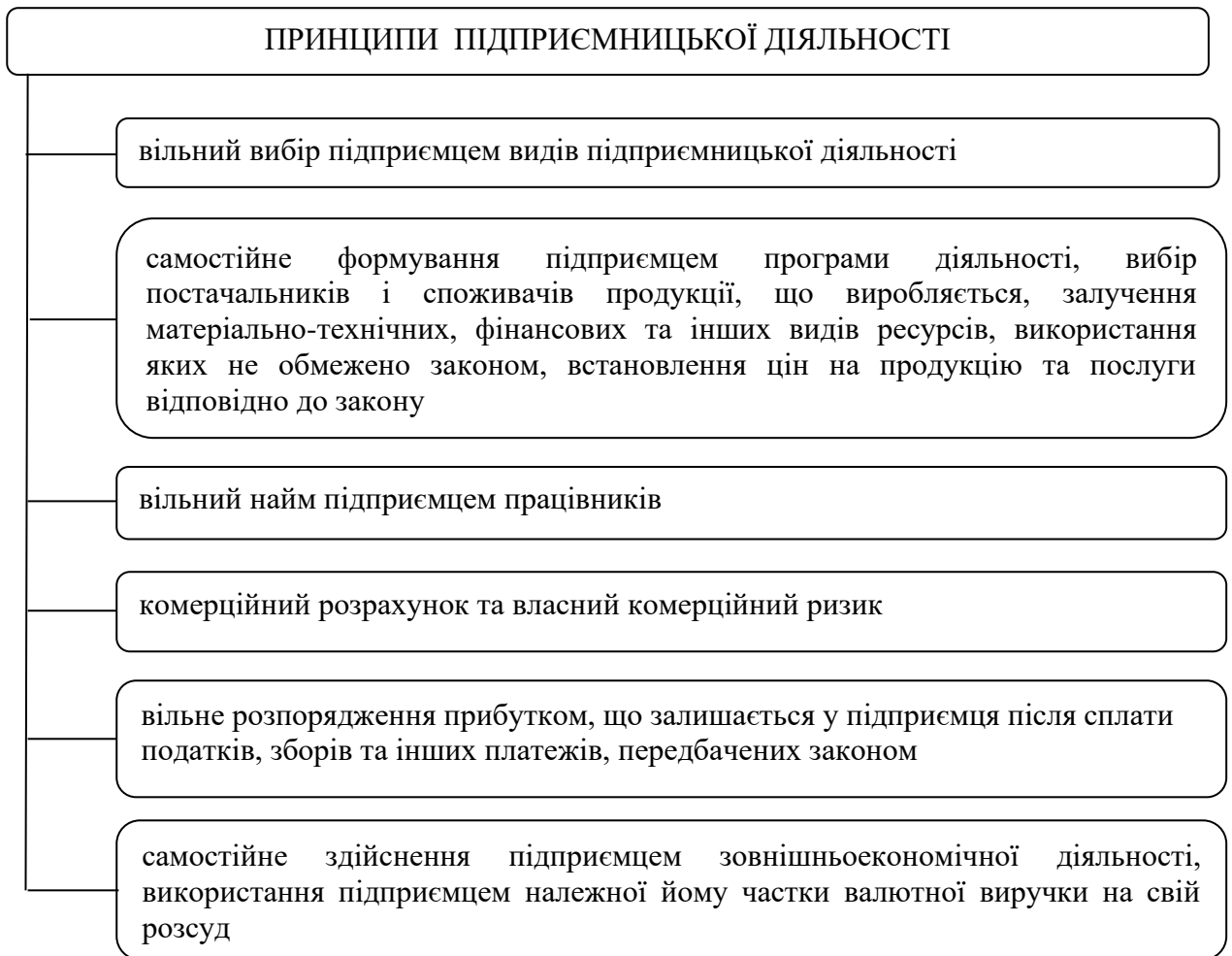

Рисунок 1.2 – Принципи підприємницької діяльності в Україні (на основі [9])

За своїм змістом та сутністю підприємницька діяльність характеризується такою ознакою як прибутковість. Слід зазначити, що нормативна база не надає визначення цього поняття. Проте в наукових джерелах досить широко представлено різноманіття тлумачень категорії «прибутковість».

В табл. 1.1 узагальнено наукові погляди дослідників стосовно сутності поняття «прибутковість». Дані таблиці свідчать, що вчені сформували єдиного підходу до трактування досліджуваного терміну, проте більшість з них вважає, що сутність поняття «прибутковість» тісно пов'язана з категоріями прибутку та рентабельності діяльності підприємства, а також є ознакою ефективності.

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення сутності поняття «прибутковість»

Автор	Сутність поняття
Антонюк Р.Р.	стійке економічне явище, що проявляється як підтверджена здатність підприємства генерувати позитивний фінансовий результат від здійснення як основної, так і всієї господарської діяльності, що полягає в перевищенні доходу над здійсненими витратами в розмірі достатньому для ефективного подальшого функціонування
Огійчук М.Ф.	вид ефективності, що характеризує результативність діяльності економічних систем (підприємств, територій, національної економіки). Основною особливістю таких систем є вартісний характер засобів (видатків, витрат) досягнення цілей (результатів), а в деяких випадках і самих цілей (зокрема, одержання прибутку)
Гадзевич О.І.	прибутковість характеризується показником рентабельності, який свідчить про ефективність роботи підприємства та оцінюється співвідношенням результату до затрат
Мец В.О.	прибутковість пояснює через ефективність, що визначається окремим показником прибутковості, який свідчить про ефективність використання коштів підприємства та виражає відношення прибутку до капіталу, який є інвестованим для отримання цього ж прибутку
Мелень О.В.	прибутковість повною мірою виходить із сутності поняття рентабельності, яка є її індикатором та характеризує ефективність вкладеного капіталу, розпорядження грошовими та матеріальними коштами
Кучер Л.Ю.	між прибутком і прибутковістю є тісний діалектичний взаємозв'язок: прибуток – це показник для зображення економічного ефекту в абсолютних показниках, а прибутковість – показник для зображення економічної ефективності діяльності суб'єкта господарювання
Єпіфанова І.Ю., Гуменюк В.С.	поряд із розумінням прибутковості як характеристики ефективності відтворення ресурсів підприємства пропонують оцінювати її рівень із боку розмірності, якості та потенціалу виробництва
Давидов О.І.	прибутковість починається з орієнтації підприємства на максимізацію прибутку, вона є критерієм управління підприємством, у процесі якого величина прибутку застосовується як абсолютний показник, а співвідношення різних показників – як відносні
Хмелевський О.В.	стан підприємства, що вказує на його здатність здійснювати рентабельну діяльність, забезпечувати платоспроможність, генерувати прибуток, на основі чого забезпечувати стабільність зростання та майбутній інноваційно-інвестиційний розвиток

Складено на основі [6, 11, 12, 28]

Аналізуючи сутність наведених в табл. 1.1 тлумачень, варто зазначити, що можна виділити дві взаємопов'язані групи показників прибутковості:

1) абсолютні показники - показники прибутку підприємницької діяльності;

2) відносні показники - рентабельність та ефективність як окремих аспектів, так усієї діяльності в цілому.

Цікавими є умови забезпечення прибутковості, наведені Савіцьким А.В. та представлені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Умови прибутковості підприємницької діяльності та відповідні управлінські рішення для її забезпечення [28]

Умови прибутковості підприємства	Зміст умови прибутковості підприємства	Наявний рівень прибутковості підприємства*	Специфіка управлінських рішень щодо підвищення прибутковості*
Отримання прибутку	– підприємство отримує стабільний прибуток як частину доходу, яка залишається після покриття всіх видів витрат; – підприємство максимізує прибуток шляхом вкладання наявних фінансових ресурсів у подальше внутрішнє виробництво та інші зовнішні об'єкти промисловості	– стабільний та зростаючий	– орієнтація управлінських рішень на скорочення сукупних витрат; – управління окремими видами витрат; – управління діяльністю щодо розширення виробництва; – управління механізмом вкладання коштів у зовнішні об'єкти промисловості
Беззбитковість	– підприємство покриває усі вкладені у виробництво витрати, прибуток відсутній	– дорівнює нулю, але знаходиться в межах формування мінімального значення	– орієнтація управлінських рішень на зміну наявним підходам та загальної системи виробництва
Мінімізація збитків	– підприємство покриває лише змінні витрати та отримує збитки	– нижче нуля та нижче межі формування мінімального значення	– орієнтація управлінських рішень на збалансування та мінімізацію поточних операційних, змінних, постійних, середніх та граничних витрат; – управління діяльністю щодо здійснення змін у виробничому процесі та застосування більш дешевих факторів виробництва; – управління діяльністю працівників на окремих етапах виробничого процесу; – управління збутовою політикою
Закриття підприємства	– підприємство не в змозі покрити будь-які види витрат та припиняє свою діяльність	– анульований	– управління ліквідацією наявних виробничих потужностей; – управління діяльністю щодо покриття наявних витрат та заборгованості

Отже, нами розглянуто основні характеристики підприємницької діяльності та сутність її прибутковості. Далі доцільно дослідити як формуються показники прибутковості.

1.2. Прибуток та рентабельність як основні характеристики прибутковості підприємницької діяльності

Основною метою створення та діяльності будь-якої підприємницької одиниці є отримання прибутку. Додатне значення цього показника свідчить про доцільну та ефективну організацію діяльності підприємства.

Роль прибутку в ринковій економіці не може бути переоцінена, що яскраво продемонстровано на рис. 1.3

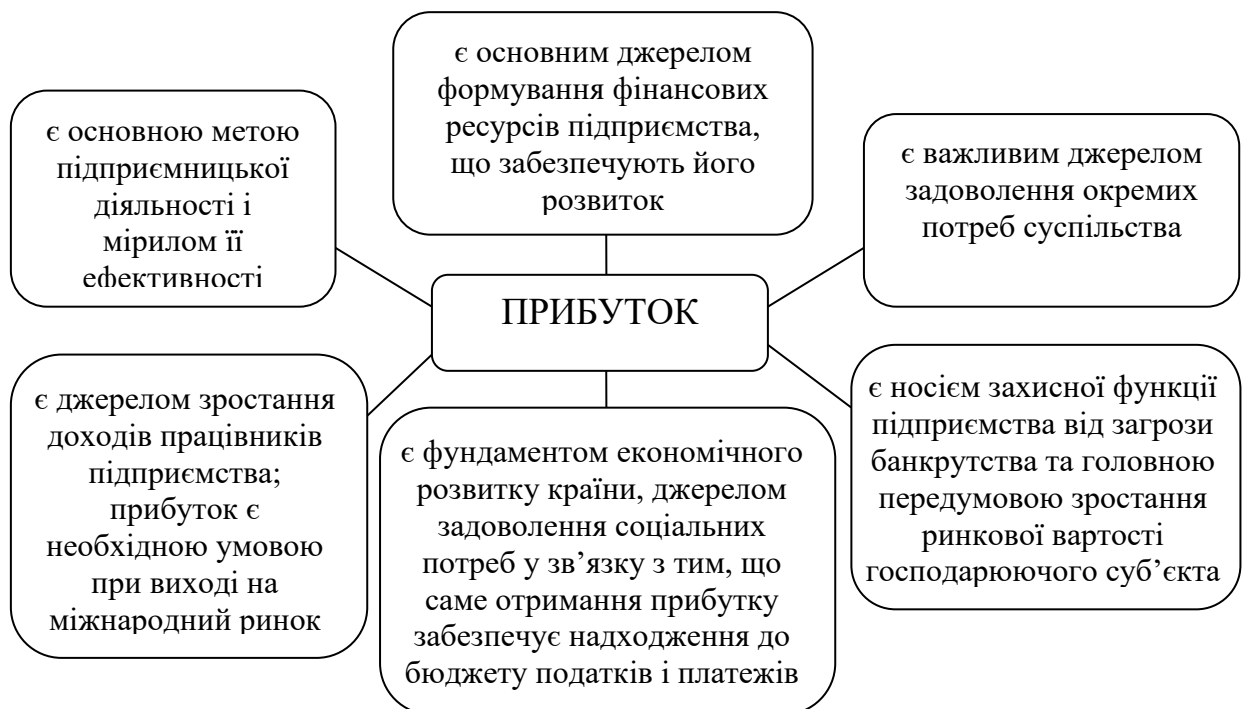

Рисунок 1.3 – Роль прибутку в ринковій економіці

В отриманні прибутку зацікавленими сторонами виступають як безпосередньо власники підприємницької структури, так і працівники підприємства, для яких він може бути джерелом додаткових доходів (через

преміювання), так і держава, оскільки він є джерелом формування доходів для задоволення потреб суспільства.

Багатогранність категорії «прибуток» зумовлює існування великої кількості її тлумачень, які наведено в табл. 1.3

Таблиця 1.3 – Підходи до визначення категорії «прибуток» у вітчизняних нормативних актах та наукових працях

Джерело	Сутність категорії «прибуток»
НП(С)БО 1	Прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати
Податковий кодекс України	Визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду, на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду
Бланк І.О.	Прибуток - мірило фінансового здоров’я підприємства, характеристика рентабельності вкладення коштів в активи конкретного підприємства
Поддєрьогін А.М	Частина додаткової вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу; форма прояву вартості додаткового продукту.
Буряковський В.В.	Прибуток – це грошовий вираз основної частини грошових збережень, створених підприємством будь-якої форми власності
Мочерний С.В.	Прибуток – одна з форм чистого доходу в умовах розвинутих товарногрошових відносин, що виражає вартість додаткового частково необхідного продукту. За своєю величиною прибуток - це різниця між продажною ціною товару і витратами на його виробництво
Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С.	Прибуток: сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати
Льчук М.М., Іщенко Т.Д.	Прибуток визначається зменшенням суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат платника податку і суму амортизаційних відрахувань
Філімоненков О.С.	Прибуток – це частина вартості додаткового продукту, додатковий продукт, виражений у грошах частина чистого доходу, одна з його форм
Біла О.Г.	Прибуток – позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і зрештою свідчить про рівень і якість виробленої продукції, рівень собівартості
Мец В.О.	Прибуток – фінансова категорія, яка показує позитивний фінансовий результат, характеризує ефективність виробництва, свідчить про обсяг і якість виготовленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості

Лисенко Б.О.	Форма доходу підприємця, який вклав свій капітал з метою досягнення певного комерційного успіху, проте він характеризує лише ту частину доходу, яка «очищена» від затрат, понесених на здійснення цієї діяльності.
--------------	--

Складено на основі [1, 2, 17, 19, 24, 33]

Дані таблиці 1.3 свідчать, що прибуток розглядається з різних аспектів його формування та використання. Він є результатом діяльності та обов'язковим фактором виробництва; він є винагородою підприємця за відстрочку споживання власних грошових коштів та за відповідальність за ризику.

Надмірна увага до формування та розподілу прибутку ґрунтується на тому, що він виконує багато функцій, основні з яких наведено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Функції прибутку підприємства

Функція прибутку	Сутність функції
Оціночна	полягає в тому, що прибуток є основним показником та критерієм ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Одним із основних факторів належного виконання прибутком цієї функції є: формування повної та достовірної інформації про здійсненні у звітному періоді операції; встановлення в ході здійснення контрольних дій законності та доцільності операцій з формування прибутку, раціональності використання майна власників
Стимулююча	ґрунтується на тому, що прибуток як результат діяльності, слугує стимулом для управлінського персоналу та працівників підприємства здійснювати свою діяльність з найвищою ефективністю, що дозволить забезпечити стабільне отримання винагороди за вкладену працю та (або) прийняти участь у розподілі отриманого прибутку. Реалізація стимулюючої функції передбачає вибір та затвердження таких напрямів розподілу прибутку, які б забезпечували можливість створення та подальшого використання фонду споживання за напрямом матеріальне стимулювання працюючих в оптимальній пропорції з фондом накопичення
Розподільча (бюджетоутворююча)	реалізується шляхом використання прибутку в якості джерела формування дохідної частини бюджетів усіх рівнів починаючи з державного бюджету, через розподіл прибутку у вигляді податку на прибуток, закінчуючи бюджетом окремого структурного підрозділу підприємства. Для реалізації цієї функції обліковий персонал суб'єкта господарювання покликаний забезпечити належний облік за напрямами використання прибутку та контроль за фактичним використанням прибутку
Соціальна	передбачає виконання підприємством програм соціального захисту працюючих та суспільства в цілому. Основне завдання управління прибутком в рамках виконання соціальної функції

	полягає в гармонізації інтересів власників, держави, найманого персоналу та населення в цілому щодо розподілу прибутку та визначення пріоритетних напрямів його використання
--	--

На кінцеву суму отриманого прибутку впливає дуже багато факторів. Їх не можливо перерахувати всі, оскільки кожне виробництво має свої індивідуальні особливості, а відтак і фактори впливу на формування результату. Проте їх можна поділити на дві великі групи в залежності від можливості їх регулювання менеджерами підприємства: на внутрішні та зовнішні (рис. 1.4).

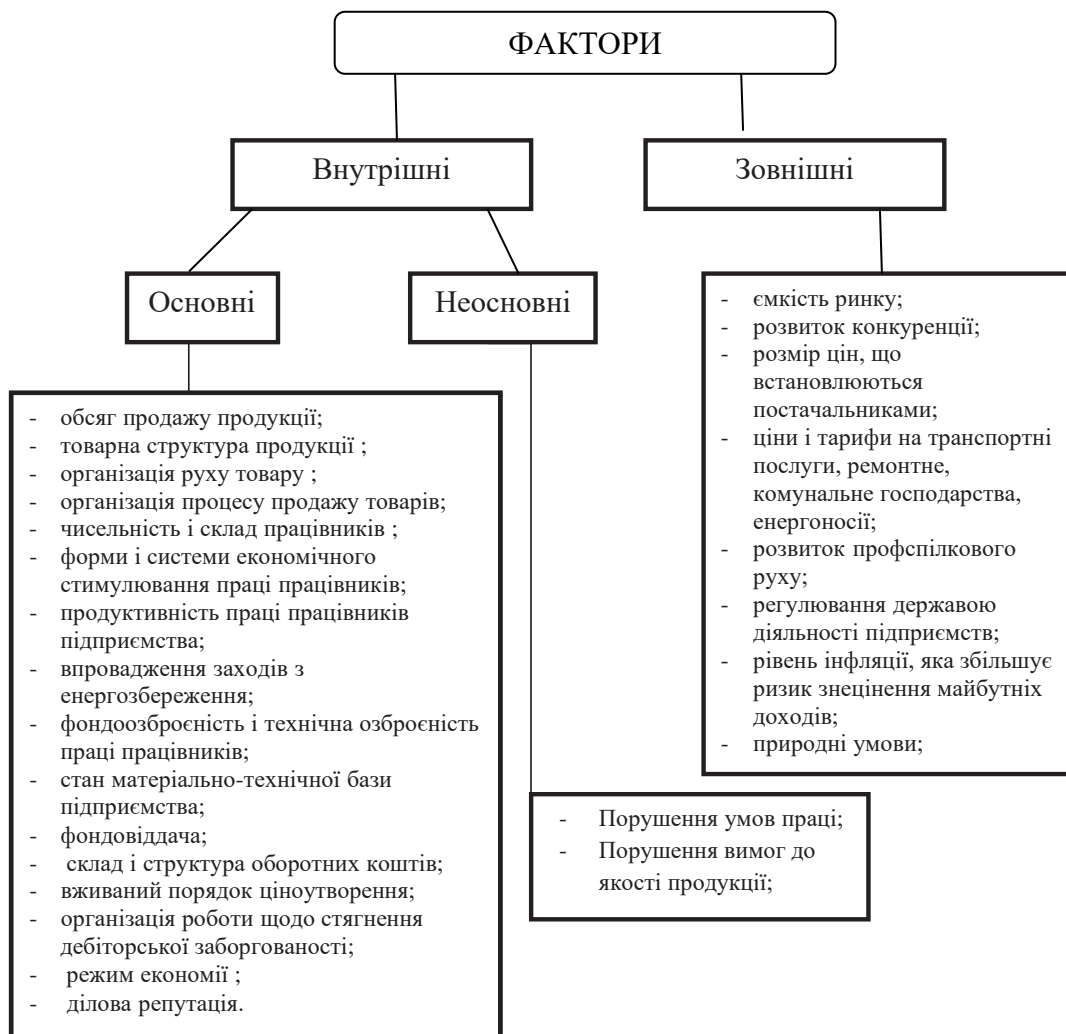

Рисунок 1.4 – Фактори, які впливають на формування прибутку підприємства [12]

Через те, що прибуток виконує розподільчу функцію, процес його формування та розподілу регламентовано законодавством країни.

На рис. 1.5 наведено порядок формування прибутку підприємства згідно чинного законодавства.

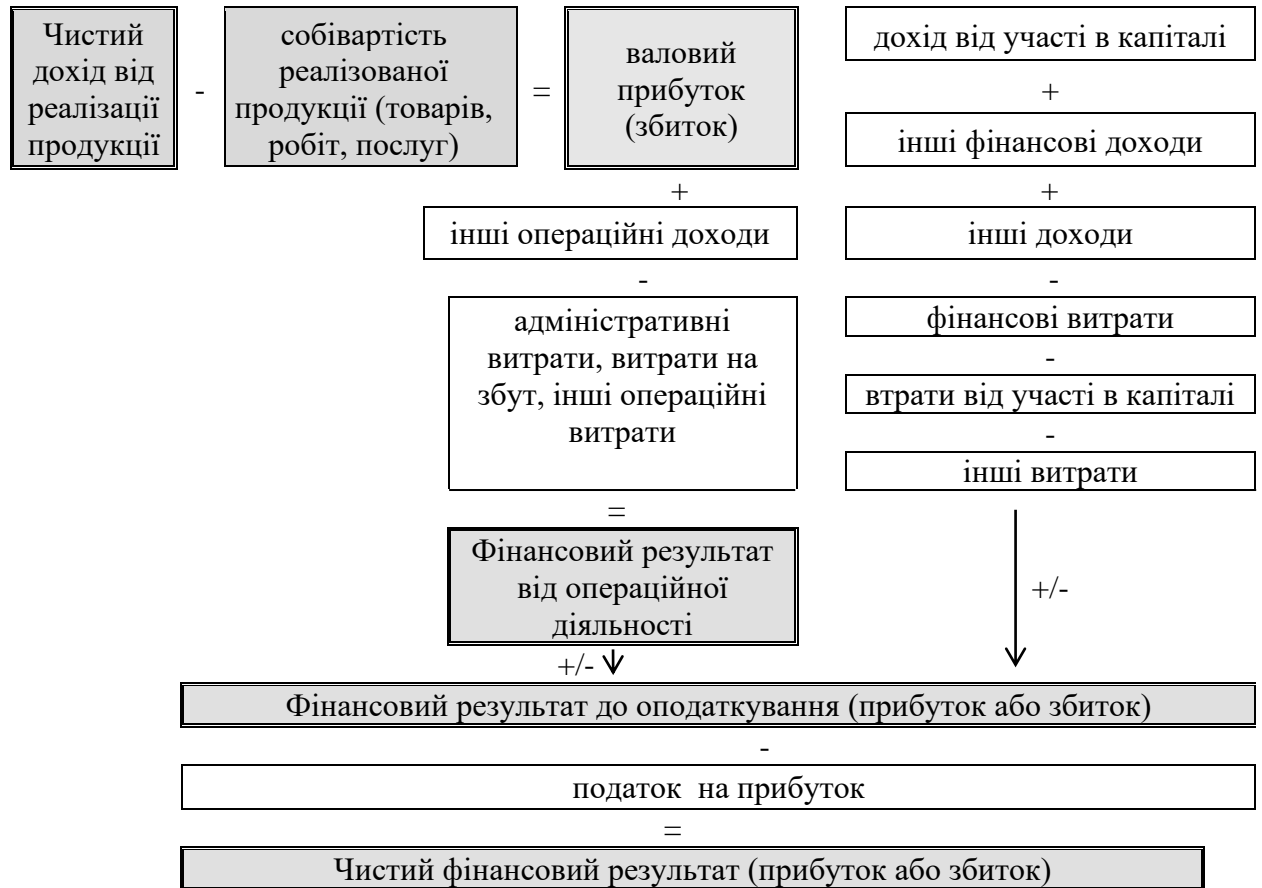

Рисунок 1.5 – Модель формування прибутку підприємства

З наведеної моделі видно, що підприємство отримує прибуток в результаті здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності., характеристика яких наочно представлена в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 – Види підприємницької діяльності, в результаті якої формується прибуток

Вид діяльності	Сутність
Операційна діяльність	основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю. Основна діяльність визначається як операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу

Інвестиційна діяльність	придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів
Фінансова діяльність	діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства

Слід зазначити, що для більшості суб'єктів господарювання основним джерелом формування прибутку є, як правило, операційна діяльність, яка має свої особливості залежно від галузі, в якій працює підприємство. Проте послідовність її здійснення для виробничих підприємств аналогічна і наведена на рис. 1.6.

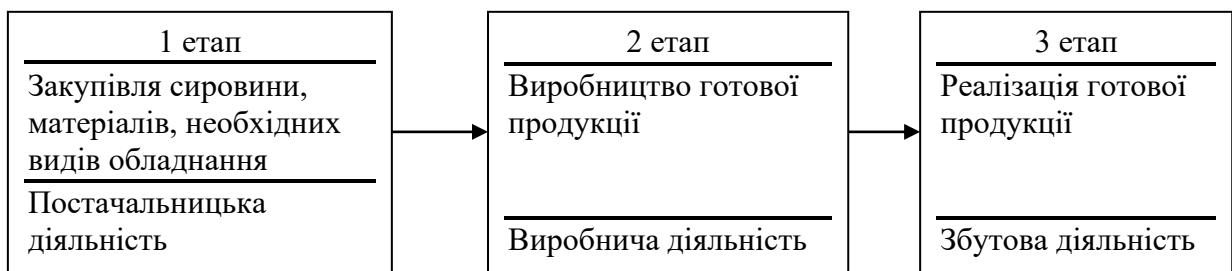

Рисунок 1.6 – Послідовність етапів здійснення операційної діяльності підприємства

З рисунку 1.6 видно, що перші два етапи передбачають виключно здійснення витрат і лише на третьому етапі поруч з витратами починають з'являтися і доходи. У випадку перевищення доходів над витратами за певний період формується прибуток як надлишок отриманого доходу, в протилежному випадку з'являється збиток як надлишок здійснених витрат.

Отже, прибуток є абсолютною якісною величиною, яка відображає результативність підприємницької діяльності в усіх аспектах. Відношення прибутку до тих витрат або ресурсів, які було витрачено для його отримання, представляє собою категорію рентабельності.

Для визначення показника рентабельності прибуток поділяють на величину чинників, які впливають на його формування, а саме суму доходів, обсяг здійснених для його отримання витрат, величину витрачених при цьому ресурсів та капіталу.

Якщо прибуток є і якісною, і кількісною характеристикою підприємницької діяльності, то варто вважати рентабельність якісним вартісним показником, за допомогою якого оцінюється як рівень віддачі витрат, так і ефективність використання його ресурсів під час виробництва і реалізації продукції [34].

Залежно від того, до яких показників відноситься прибуток, виділяють три підходи до визначення рентабельності (див. табл. 1.6):

Таблиця 1.6 – Характеристика груп показників рентабельності

Група	Показники
Показники, що базуються на витратному підході	рентабельність продукції рентабельність операційної діяльності рентабельність інвестиційної діяльності та проектів рентабельність звичайної діяльності
Показники, що характеризують прибутковість продажів	валова рентабельність продажів чиста рентабельність продажів
Показники, в основі яких лежить ресурсний підхід	рентабельність сукупних активів або загальна рентабельність рентабельність операційного капіталу рентабельність основного капіталу рентабельність оборотного капіталу рентабельність власного капіталу

В економічному аналізі досліджують три основні види рентабельності: рентабельність виробництва, рентабельність продукції, рентабельність інвестицій.

Рентабельність виробництва – категорія ефективності виробництва, яка розраховується діленням суми отриманого прибутку до виробничих фондів, визначених за середньорічною вартістю. Рентабельність виробництва характеризує ефективність використання суто виробничих ресурсів.

Рентабельність продукції характеризує ефективність через співвідношення прибутку від реалізації продукції до витрат на її виробництво і реалізацію.

Рентабельність інвестицій – показник ефективності інвестицій, який визначається як чистий прибуток, поділений на величину інвестицій або величину акціонерного капіталу і довгострокового боргу.

В процесі комплексного фінансового аналізу для оцінки ефективності діяльності підприємства, зокрема і його прибутковості, використовують показники, зазначені у табл. 1.7.

Таблиця 1.7 – Показники оцінки рентабельності підприємства

Показник	Формула розрахунку
Рентабельність операційної діяльності	$\frac{\text{Фінансовий результат від операційної діяльності}}{\text{Операційні витрати}} * 100\%$
Рентабельність звичайної діяльності	$\frac{\text{Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування}}{\text{Витрати підприємства на звичайну діяльність}} * 100\%$
Рентабельність господарської діяльності	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Всі витрати підприємства}} * 100\%$
Рентабельність власного капіталу (ROE – return on equity)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} * 100\%$
Рентабельність активів (ROA – return on asset)	$\frac{\text{Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування}}{\text{Активи}} * 100\%$
Рентабельність оборотних активів	$\frac{\text{Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування}}{\text{Оборотні активи}} * 100\%$

Слід зазначити, що в міжнародній практиці для узагальнення рівня прибутковості прийнято використовувати рентабельність власного капіталу (ROE) та активів (ROA). Перший показник дозволяє ідентифікувати ступінь віддачі коштів, вкладених акціонерами, тоді як другий відображає ефективність менеджменту підприємства з точки зору доцільного використання ресурсів з позиції здійснення витрат та отримання доходів.

Оскільки рентабельність є комплексною категорією, що вміщує в собі всі грані діяльності підприємства, то на її рівень впливає багато факторів, основні з яких представлено на рис. 1.7.

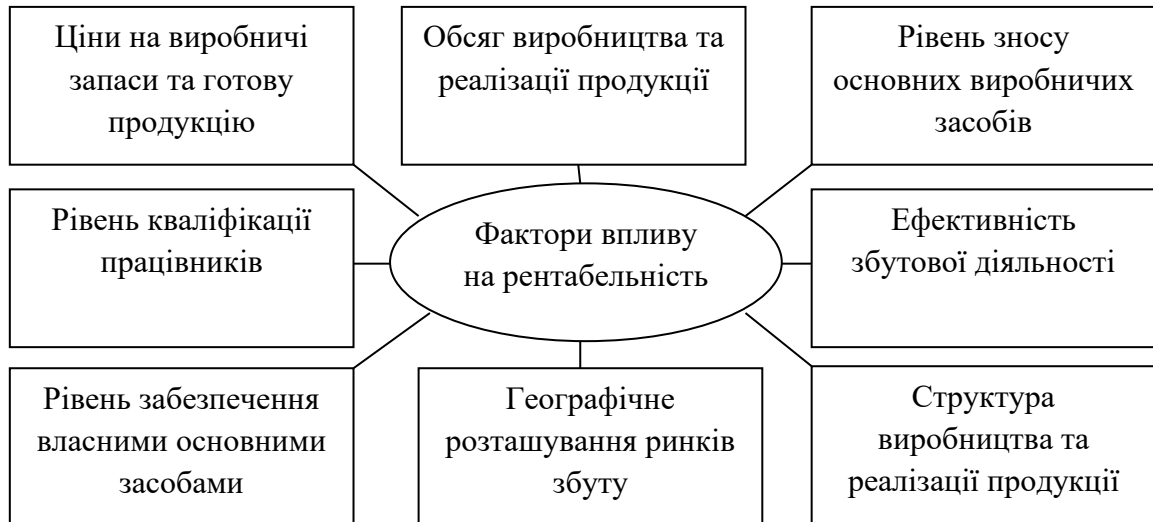

Рисунок 1.7 – Фактори впливу на рентабельність підприємницької діяльності

Отже, прибутковість підприємницької діяльності має дві основні характеристики: прибуток та рентабельність. В роботі розглянуто різні підходи до їх визначення. Вважаємо, що показники рентабельності більш змістовно відображають результативність господарювання, однак розглядати її без розрахунку показників прибутку неможливо.

Прибуток найбільш повно відображає позитивний результат підприємницької діяльності, забезпечує власне фінансування розвитку виробництва, є джерелом матеріального заохочення працівників, а також базою для оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Прибуток поєднує інтереси держави і підприємницьких структур, оскільки є джерелом наповнення державного бюджету. Після визначення сутності та показників прибутковості підприємницької діяльності доцільно розглянути її інформаційно-аналітичне забезпечення.

1.3. Інформаційно-аналітичне забезпечення дослідження прибутковості підприємства

Інформаційна система (або система інформаційного забезпечення) виглядає як функціональний комплекс, який сприяє забезпеченню постійного та цілеспрямованого підбору визначеної інформації у вигляді окремих показників, що необхідні та використовуються на всіх етапах управління, зокрема при плануванні та аналізі, для підготовки доцільних та своєчасних управлінських рішень [2].

Інформаційною базою для аналізу показників прибутковості є фінансова звітність суб'єкта підприємництва, яка є базою для розрахунку показників, їх аналізу та прийняття відповідних актуальних рішень [33].

Склад, наповненість, вимоги до складання та інші правила формування фінансової звітності регламентовано Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [19].

Інформаційним забезпеченням аналізу та управління прибутковістю є Звіт про фінансові результати (Форма № 2), дані якого використовують при аналізі прибутку (збитку), а також Звіт про фінансовий стан або Баланс (форма 1), який застосовується для розрахунку знаменника окремих показників рентабельності.

Звіт про фінансові результати формується за певний період та містить суми отриманих доходів та здійснених витрат, співставлення яких відображає фінансові результати за поетапним їх отриманням з урахуванням податкового законодавства. На основі даних звіту можна оцінити прибутковість [33].

Крім фінансової звітності, яка, як правило є в публічному доступі, використовується інформація внутрішньої документації на базі даних управлінського обліку. Така інформація допомагає деталізувати ситуацію, виявляти причини змін показників та розробляти управлінські рішення.

Аналіз прибутковості починають з дослідження доходів і витрат підприємства, а саме їх складу та структури. Для цього складають спеціальні аналітичні таблиці.

Для встановлення розміру валового прибутку (збитку), а також для визначення суми прибутку (збитку) від операційної діяльності з доходів від реалізації віднімають витрати, здійснені відносно виробництва та подальшої реалізації продукції.

Валовий прибуток або прибуток від реалізації товарної продукції дорівнює різниці двох величин: суми чистого доходу (або чистої виручки) від реалізації продукції та її собівартості.

На формування прибутку від реалізації продукції (П) впливають, в першу чергу, 4 фактори: обсяг реалізації (ВРП); структура реалізованої продукції (ПВ_i); собівартість (С_i) та рівень цін кожного виду продукції (Ц_i):

$$П = \Sigma [ВРП_{\text{заг}} * ПВ_i (Ц_i - С_i)] \quad (1.1)$$

Обсяг реалізації продукції та її структура має прямий вплив на величину отриманого прибутку: збільшення обсягів продажів та частки рентабельної продукції сприяє пропорційному зростанню прибутку.

Показники собівартості та прибутку перебувають в обернено-пропорційній залежності: зниження собівартості є основним фактором зростання суми прибутку, а її зростання призводить до зменшення величини прибутку.

Реалізаційні ціни і прибуток прямо залежать один від одного: при зростанні цін сума отриманого прибутку збільшується, і навпаки.

Розрахунок впливу всіх перерахованих факторів на суму прибутку відбувається за методом ланцюгової підстановки.

Враховуючи те, що більшість підприємств займається випуском та збутом певної продукції (робіт, послуг), то для забезпечення прибутковості необхідна оптимізація операційної діяльності. Така оптимізація поєднує два

вектора: максимізація отриманих результатів та мінімізація витрат [31].
Механізм управління прибутковістю операційної діяльності має такі складові (рис. 1.8).

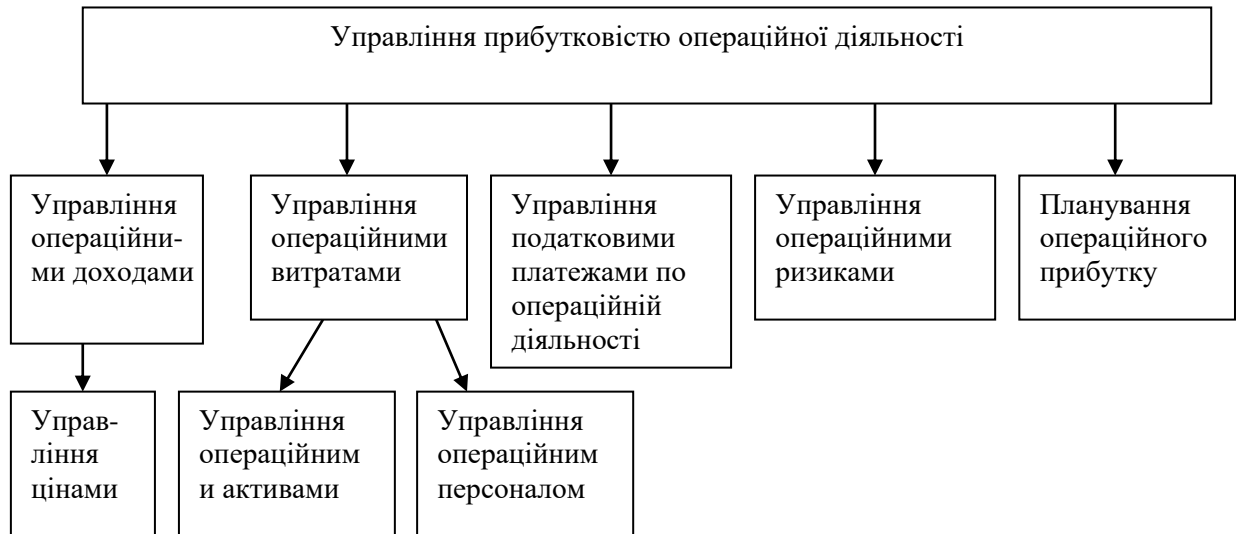

Рисунок 1.8 – Схема функціональної системи управління прибутковістю операційної діяльності

Важливим фактором, що має суттєвий вплив на величину прибутку підприємства та на рівень його прибутковості, є розмір доходів, які формуються у процесі реалізаційної (збутової) діяльності. Доходи від реалізації залежать як від обсягів реалізації, так і від ціни.

Цінова політика є важливим механізмом забезпечення прибутковості діяльності підприємця. Від рівня цін прямо залежить як сума операційного доходу, так і сума операційного прибутку, що можна дослідити за допомогою аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг – прибуток».

Не менш важливим фактором є витрати, які формуються у процесі виготовлення та реалізації продукції. [31]. Управління витратами передбачає цілеспрямоване формування мінімально можливого (найоптимальнішого) рівня витрат підприємства.

Варто зазначити, що в процесі оптимізації витрат не можна допускати зниження якості продукції або сервісного обслуговування споживачів.

Одним з найважливіших показників витрат є собівартість, яка комплексно характеризує витрати ресурсів підприємства, рівень

використання техніки та технології, а також ефективність процесу організації виробництва. Вона є для визначення рентабельності та встановлення реалізаційної ціни.

Залежно від складових витрат, які включаються до собівартості, традиційно виділяють технологічну, виробничу, заводську (загальногосподарську) та повну собівартість.

Таким чином, оцінка та управління прибутковістю підприємницької діяльності є одним з основних елементів у системі управління і обґрунтування господарських рішень.

Для забезпечення високого рівня прибутковості підприємству необхідно відшукувати шляхи збільшення суми отриманого прибутку та рентабельності, основні з яких наведено в табл. 1.8.

Таблиця 1.8 – Шляхи забезпечення прибутковості підприємницької діяльності [6]

Шляхи збільшення прибутковості підприємницької діяльності	
Шляхи забезпечення зростання прибутку	Шляхи забезпечення зростання рентабельності
Нарощення обсягів виробництва і реалізації продукції	Зниження собівартості продукції
Поліпшення якості продукції	Підвищення продуктивності праці
Продаж зайвого устаткування та іншого майна або здача його в оренду	Скорочення невиробничих витрат
Зниження собівартості продукції за рахунок більш раціонального використання матеріальних ресурсів, виробничих потужностей і площ, робочої сили і робочого часу	Впровадження заходів із підвищення продуктивності праці своїх працівників, оптимізація чисельності адміністративно-управлінського персоналу
Диверсифікація виробництва	Зменшення витрат на виробництво продукції або застосування сучасних методів управління витратами, однією з яких є управлінський облік. Зниження втрат від браку
Постійне проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів	Удосконалення продукції із середнім рівнем рентабельності, а низькорентабельну зняти з виробництва

Грамотна побудова договірних відносин із постачальниками, посередниками, покупцями та ін.	Покращення системи маркетингу на підприємстві, потрібно згрупувати свою продукцію за ознакою рентабельності і зосередити увагу на тій продукції, яка є високорентабельною, та ін.
---	---

Запропоновані заходи є узагальненими та можуть використовуватися підприємствами вибірково, залежно від результатів здійсненого аналізу та виявлених негативних факторів.

Отже, основними показниками прибутковості підприємницької діяльності є прибуток та рентабельність. Їх аналіз дозволяє виявити позитивні та негативні фактори, відповідно до яких розробляються на реалізуються управлінські рішення щодо забезпечення прибуткової діяльності.

Розглянувши теоретичні основи забезпечення прибутковості підприємницької діяльності перейдемо до її дослідження в умовах приватного підприємства «Геоніс».

2 АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПП «ГЕОНІС»

2.1 Фінансово-економічна характеристика ПП «Геоніс»

Приватне підприємство «Геоніс» (далі ПП «Геоніс») засновано 18 липня 2005 року, видано Свідоцтво про державну реєстрацію Виконавчим комітетом Криворізької міської ради Дніпропетровської області. Форма власності – приватна.

Метою діяльності ПП «Геоніс» є отримання прибутку та наступний його розподіл в порядку, визначеному власником.

Основним видом діяльності є надання послуг у сфері інжинірингу, геології та геодезії, а також технічне консультування в зазначених сферах.

Крім цього предметом діяльності ПП «Геоніс» є:

- діяльність у створенні програмного забезпечення;
- робота з встановлення та обслуговування програмного забезпечення.;
- послуги з геодезії та гідрографії;
- консультаційні послуги з питань комерційної діяльності, фінансів та управління;
- надання послуг з ремонту офісної (зокрема комп'ютерної) техніки та її обслуговування;
- надання послуг в сфері цивільного будівництва.

За цим видом діяльності основними замовниками є ПП «Сіті-ком», ТОВ «ВікМобіл», ПП «Земстрой», ПП «Типікон», ТОВ «Домініон Кривий Ріг», ТОВ «Кривбасжитлобуд», ТОВ «Термоізоляція – 45», ТОВ «Медиком», ТОВ «Інтермаркет», міські лікарні, виконавчі комітети районних у місті рад та інші.

Постійними постачальниками ПП «Геоніс» є: ТОВ «КРИПТ» – надають юридичні послуги; ТОВ «Сі-Ес-Ті Ін вест» – надають послуги зв'язку; ТОВ

«Слайд Стандарт Лімітед» – надають послуги Internet зв'язку; ПП «Елтекс» – постачають комплектуючі до офісної техніки.

ПП «Геоніс» самостійно визначає структуру і чисельність працівників, виходячи із власних обсягів робіт. У середньому постійно працює чотири основних працівника та два – три працівника за договорами цивільно-правового характеру.

Через незначну кількість працюючих та невеликий обсяг валового річного доходу ПП «Геоніс» віднесено до категорії суб'єктів малого підприємництва. Для малих підприємств встановлено свій формат звітності, тобто скорочена фінансова звітність – форми 1-м «Баланс» та 2-м «Звіт про фінансові результати».

При складанні фінансової звітності мале підприємство повинно відображати вимоги абсолютно всіх стандартів, які регулюють облік наявних у нього об'єктів.

Використовуючи дані фінансової звітності та внутрішнього управлінського обліку дослідимо основні фінансово-економічні показники діяльності ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки (табл. 2.1).

За даними табл. 2.1 видно, що чиста виручка (дохід) від реалізації послуг у 2020 році становив 811776 грн. У 2021 році значення показника збільшилося на 99902,56 грн. і становило вже 181080,16 грн. Така зміна відбулася за рахунок того, що у 2021 році підприємство займалося рекламною діяльністю, яка значно збільшила обсяги реалізації, доходи від реалізації та сприяла отриманню чистого прибутку. У 2022 році відбувається негативна тенденція змін для підприємства так, як доходи від реалізації скоротилися на 132288,42 грн. і становлять 48791,74 грн. Це сталося через те, що ПП «Геоніс» втратило замовників своїх послуг внаслідок несприятливих умов, спричинених повномасштабним вторгненням на територію України.

Таблиця 2.1 – Фінансово-економічні показники ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки

Показник	2020 рік,	2021 рік	2022 рік	Відхилення, грн.	
				2021-2020	2022-2021
Дохід від реалізації послуг, тис. грн.	812	1811	483	999	-1328
Обсяг реалізації, шт.	60	75	24	15	-51
Ціна за одиницю, грн.	13529,6	24144,02	20329,8	10614,42	-3814,22
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	91	644	-387	553	-1031
Залишкова вартість основних фондів, тис. грн.	104	202	161	98	-41
Первісна вартість основних фондів, тис. грн.	116	253	253	137	0
Знос, тис. грн.	12	51	92	39	41
Оборотні активи, тис. грн.	75	505	173	430	-332
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	20	207	33	187	-174
Кредиторська заборгованість, тис. грн.	33	40	63	7	23
Статутний капітал, тис. грн.	5	5	5	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), тис. грн.	-49	595	208	644	-387

Обсяг реалізації у 2021 році, порівняно з 2020 роком, зріс на 15 одиниць, але у 2022 році він значно скоротився на 51 одиницю і становив 24 одиниці, що дуже негативно вплинуло на фінансовий результат, отриманий підприємством на кінець аналізованого періоду. У 2021 році зростає ціна за одиницю реалізованих послуг на 10614,42 грн. і становить 24144,02 грн., що дуже позитивно вплинуло на фінансовий результат, отриманий підприємством у даному році. У 2022 році ціна за одиницю послуг зменшується на 3814,22 грн. і становить 20329,8 грн., що так само, як і зменшення обсягу реалізації негативно вплинуло на отримання кінцевого фінансового результату роботи підприємства.

Фінансові результати від операційної діяльності за 2020 рік склали – 91 тис. грн. У 2021 році вони збільшились на 553 тис. грн. і становили 644 тис. грн. Протягом наступного року значення показника зменшилось на

1031 тис. грн., тому в результаті і підприємство отримало збиток у розмірі 387 тис. грн.

Основні фонди за первісною вартістю зростають у 2021 році на 137 тис. грн., а у 2022 році залишаються на тому ж рівні. Знос основних фондів послідовно зростає з кожним роком і у 2021 році, порівняно з 2020 роком він становить 51 тис. грн., що на 39 тис. грн. більше, та у 2022 році він становить 92 тис. грн., що на 41 тис. грн. більше ніж у 2021 році. Оборотні активи у 2021 році значно зростають і становлять 505 тис. грн., у порівнянні з 2020 роком – 75 тис. грн., у 2022 році вони становлять 173 тис. грн., що на 332 тис. грн. менше, ніж у 2021 році.

Значно зростає у 2021 році дебіторська заборгованість, яка у 2022 році знову суттєво зменшується. У 2020 році вона була на рівні 20 тис. грн., у 2021 - зросла на 187 тис. грн. і стала у сумі 207 тис. грн. У наступному 2022 році її обсяг зменшився до 33 тис. грн. (на 174 тис. грн.). Кредиторська заборгованість протягом 2020-2022 років стабільно зростає: з 33 тис. грн. до 63 тис. грн.

За весь аналізований період статутний капітал ПП «Геоніс» залишається незмінним. ПП «Геоніс» у 2020 році мало непокритий збиток у сумі 49 тис. грн., у 2021 році відбувається позитивна тенденція змін для підприємства так, як покривається весь непокритий збиток і підприємство отримує нерозподілений прибуток у сумі 595 тис. грн., а от у 2022 році навпаки відбувається тенденція негативних змін так, як за рахунок того, що підприємство за поточний період отримало збиток, нерозподілений прибуток зменшився на 387 тис. грн. і становить на кінець аналізованого періоду 208 тис. грн.

Після ознайомлення з підприємством перейдемо до оцінки фінансового стану ПП «Геоніс».

Аналіз фінансового стану з'ясує реальну конкурентоспроможність підприємства, тобто кредитоспроможність, платоспроможність, здатність виконати зобов'язань перед за бюджетом та іншими контрагентами.

За даними таблиці 2.2 зробимо аналіз активів та пасивів ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки.

Таблиця 2.2 – Аналіз динаміки валюти балансу ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки, тис. грн.

Статті балансу	На 31.12.2020	На 31.12.2021	На 31.12.2022	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
				2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
АКТИВ							
Необоротні активи	104	202	161	98	-41	94,23	-20,4
Оборотні активи	75	505	173	43	-332	573,33	-65,74
Всього активів	179	707	334	52,8	-37,3	294,97	-52,76
ПАСИВ							
Власний капітал	-44	600	213	644	-387	-1463,64	-64,5
Поточні зобов'язання	223	107	121	-116	14	-52,02	13,08
Всього пасивів	179	707	334	528	-373	294,97	-52,76

Із даних таблиці 2.2 видно, що з у 2021 році валюта балансу ПП «Геоніс» збільшилася, що є позитивним моментом, але у 2022 році вона скоротилася. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, наявні ресурси збільшилися на 528 тис. грн. або на 294,97%, у 2022 - зменшилися на 373 тис. грн. або на 52,76%.

Сума активів зросла, в основному, за рахунок збільшення у 2021 році, необоротних активів на 98 тис. грн. або на 94,23%, а також оборотних активів на 43 тис. грн. або на 573,33%. У 2022 році обидва показники скоротилися відповідно на 41 тис. грн. (20,4%) та на 332 тис. грн. (65,74%).

Аналізуючи зміни пасивів можна зробити висновок, що у 2021 році поточні зобов'язання зменшилися на 116 тис. грн. (52,02%), але відбулося збільшення власного капіталу на 644 тис. грн. або 1463,64% (ці зміни відбулися за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку). У 2022 році навпаки: спостерігалось збільшення поточних зобов'язань та зменшення суми

власного капіталу за рахунок перевищення витрат над доходами у звітному періоді, що призвело до зменшення суми нерозподіленого прибутку як основного джерела поповнення власних коштів.

Аналіз ліквідності наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3– Аналіз ліквідності балансу ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки, тис. грн.

Актив	2020	2021	2022	Пасив	2020	2021	2022	Платіжний надлишок або нестача		
								2020	2021	2022
Найбільш ліквідні активи (A ₁)	44	226	70	Негайні пасиви (П ₁)	223	107	121	-179	119	-51
Активи, що швидко реалізуються (A ₂)	20	207	33	Коротко-строкові пасиви (П ₂)	0	0	0	20	207	33
Активи, що реалізуються повільно (A ₃)	11	72	70	Довго-строкові пасиви (П ₃)	0	0	0	11	72	70
Активи, що важко реалізуються (A ₄)	104	202	161	Постійні пасиви (П ₄)	-44	600	213	148	-398	-52
Баланс	179	707	334	Баланс	179	707	334	0	0	0

За даними табл. 2.3 видно, що абсолютно ліквідним баланс підприємства був у 2021 році, було виконано усі чотири рівняння. У 2020 та 2022 роках підприємство не є абсолютно ліквідним. У 2020 році діяльність підприємства була збитковою, тому остання нерівність не дотримується, а от у 2021 та 2022 роках у підприємства достатньо активів, що повільно реалізуються, для погашення постійних пасивів.

Проаналізуємо основні показники ліквідності за даними таблиці 2.4.

У 2020 році на 1 грн. поточних зобов'язань припало 0,34 грн. поточних активів. У 2021 році становище значно покращилося, так як поточні активи на 1 грн. поточних зобов'язань збільшилися на 4,38 грн. і становили 4,72 грн.

Таблиця 2.4 – Основні показники ліквідності ПП «Геоніс»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				2021-2020	2022-2021
Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття)	0,34	4,72	1,43	4,38	-3,29
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,29	4,05	0,85	3,76	-3,2
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,20	2,11	0,58	1,91	-1,53

У 2022 році хоч і відбувається тенденція негативних змін, так як на 1 грн. поточних зобов'язань уже припадає 1,43 грн. поточних активів, у підприємства ще достатньо поточних активів для погашення поточних зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності також свідчить про стійке фінансове становище підприємства, при нормативному співвідношенні коефіцієнта 0,5:1, фактичне найбільше значення яке ми маємо 4,05 : 1 у 2021 році, та і в 2022 році аналізований показник у підприємства вищий за норматив. Тобто тільки на початку аналізує мого періоду ПП «Геоніс» не мало достатньо активів погасити термінові борги.

При нормативному значенні коефіцієнта абсолютної ліквідності 0,2 – 0,35 за всі роки підприємство вклалося у норматив. Це свідчить про те, що ПП «Геоніс» здатне розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів протягом одного року.

Дослідимо основні показники ділової активності (табл. 2.5).

У цілому за даними таблиці 2.5 видно, що найгірша ділова активність спостерігається у 2022 році, а найкраща у підприємства була у 2020 році.

Розрахуємо показники, що характеризують майновий стан, та занесемо результати в табл. 2.6.

У 2020 році частка обігових коштів у виробничій сфері становить 15%, у 2021 році вона складає 14%, а у 2022 році 40% що заслуговує позитивної оцінки.

Таблиця 2.5 – Показники ділової активності ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютне відхилення	
				2021-2020	2022-2021
Оборотність активів (обороту) ресурсовіддача, коефіцієнт трансформації (K_T)	4,54	2,56	1,45	-1,98	-1,11
Фондовіддача ($\Phi_{o.f.}$)	7,81	8,97	3,00	1,16	-5,97
Коефіцієнт оборотності обігових коштів (обороту) (K_o)	10,83	3,59	2,79	-7,24	-0,8
Період одного обороту обігових коштів (днів) ($\mathcal{C}_o$)	33	40	120	7	80
Коефіцієнт оборотності запасів (обороту) ($K_{o.z.}$)	65,55	16,21	12,5	-49,34	-3,71
Період одного обороту запасів (днів) ($\mathcal{C}_z$)	5	22	29	17	7
Період погашення дебіторської заборгованості ($\mathcal{C}_{d.z.}$)	0	38	14	38	-24
Період погашення кредиторської заборгованості (днів) ($\mathcal{C}_{k.z.}$)	16	37	37	21	0
Період операційного циклу (днів) ($\mathcal{C}_{o.ц.}$)	-11	60	43	71	-17
Період фінансового циклу (днів) ($K_{ф.ц.}$)	-27	23	6	50	-17
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність) ($K_{в.к.}$)	-18,45	3,02	2,27	21,47	-0,75

У 2020 році частка виробних обігових коштів становить 15%, у 2021 році вона складає 14%, а у 2022 році 40% що заслуговує позитивної оцінки. У 2020 році частка коштів, інвестованих в основні засоби, у структурі активів складає 58%, рівень зносу основних фондів (фізичного і морального) 10%, рівень оновлення основних фондів 72%. У 2021 році ці показники становлять 29%, 20% , 54% – відповідно. У 2022 році 48%, 36%, 0% –

відповідно. Тобто за 2021-2022 роки підприємство не активно оновлювало власні основні засоби.

У цілому за даними таблиці 2.6 можна зробити висновок, що кращий майновий стан у підприємства спостерігається у 2021-2022 роках.

Таблиця 2.6 – Показники майнового стану ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютне відхилення	
				2021-2020	2022-2021
Сума господарських коштів, тис. грн.	179	707	334	528	-373
Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах (Ч _{о.в.ф.})	0,15	0,14	0,40	-0,01	0,26
Частка основних засобів в активах (Ч _{о.з.})	0,58	0,29	0,48	-0,29	0,19
Коефіцієнт зносу основних засобів (К _{зн})	0,10	0,20	0,36	0,10	0,16
Коефіцієнт оновлення основних засобів (К _{он})	0,72	0,54	0	-0,18	-0,54
Частка оборотних виробничих активів (Ч _{о.в.а.})	0,06	0,10	0,21	0,04	0,11
Коефіцієнт мобільності активів (К _{моб})	0,72	2,5	1,07	1,78	-1,43

Проаналізуємо наскільки досліджуване підприємство є фінансово стійким (табл. 2.7.).

Таблиця 2.7 – Показники фінансової стійкості ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютне відхилення	
				2021-2020	2022-2021
Власні обігові кошти (робочий функціонуючий капітал) (Р _к)	-148	398	52	546	-346
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами (К _{з.в.к.})	-1,97	0,79	0,3	2,76	-0,49
Маневреність власного капіталу (М _{р.к.})	-0,07	0,18	1,35	0,25	1,17
Маневреність власних обігових коштів (М _{в.о.к.})	-0,3	0,57	1,35	0,87	1,17
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів (К _{зап.})	-13,45	5,53	0,74	18,98	-4,79
Коефіцієнт покриття запасів (К _{п.з.})	-13,45	5,53	0,8	18,98	-4,73
Коефіцієнт фінансової автономії (К _{авт.})	-0,25	0,85	0,64	1,1	-0,21
Коефіцієнт фінансової залежності (К _{ф.з.})	-4,07	1,18	1,57	5,25	0,39
Коефіцієнт маневреності власного капіталу (К _м)	-3,36	0,66	0,24	4,02	-0,42

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу (К _{п.к.})	1,25	0,15	0,36	-1,1	0,21
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування) (К _{ф.с.})	-0,20	5,61	1,76	5,81	-3,85
Коефіцієнт фінансової стійкості (К _{ф.с.})	-0,25	0,85	0,64	1,1	-0,21

За даними таблиці 2.7 можна сказати, що у 2020 році у ПП «Геоніс» виявлено нестачу власних обігових коштів та від'ємне значення власного капіталу, що свідчать про те, що підприємство було фінансово нестійке. Протягом 2021-2022 років ситуація змінилася: підприємство стало фінансово стійким та мало певну фінансову свободу та можливість маневрування.

Найкраща здатність не лише платити поточні борги, а й можливість розширити виробництво була у ПП «Геоніс» в 2021 році.

Отже, валюта балансу у 2021 році свідчить про зростання, а в 2022 році про зменшення виробничих можливостей підприємства. На кінець аналізованого періоду погіршилося фінансове становище ПП «Геоніс», тобто сума фінансових ресурсів, яка знаходиться в розпорядженні підприємства зменшилася. Практично всі показники на кінець аналізованого періоду стали гіршими. ПП «Геоніс» необхідно шукати можливості для покращення свого фінансового стану у майбутньому.

Проаналізувавши фінансовий стан підприємства перейдемо до аналізу прибутковості діяльності ПП «Геоніс».

2.2. Аналіз показників прибутковості діяльності ПП «Геоніс»

В першому розділі роботи визначено, що основними показниками прибутковості підприємницької діяльності є прибуток та рентабельність. Проаналізуємо процес формування прибутку ПП «Геоніс» шляхом дослідження його складу, структури та динаміки, а також розрахуємо і дослідимо показники рентабельності.

Для аналізу формування прибутку ПП «Геоніс» використаємо дані фінансової звітності, а саме звіту про фінансові результати, та дані внутрішньої облікової документації. Показники складу та динаміки прибутку ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки зведемо в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Аналіз складу і динаміки прибутку ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки, тис. грн.

Статті звіту про фінансові результати	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
				2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	812	1811	488	999	-1323	123,03	-73,33
Інші доходи	0	0	0	-	-	-	-
Разом доходи	812	1811	488	999	-1323	123,03	-73,05
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), в тому числі:	721	1164	875	443	-289	61,44	-24,83
Матеріальні витрати	16	19	16	3	-3	18,75	-15,79
Витрати на оплату праці	371	580	450	209	-130	56,33	-22,41
Відрахування на соціальні заходи	96	127	139	31	12	32,29	9,45
Амортизація	7	38	41	31	03	442,86	7,89
Інші операційні витрати	231	400	229	169	-171	73,16	-42,75
Інші витрати	0	3	0	3	-3	100	100
Разом витрати	721	1167	875	446	-292	61,86	-25,02
Чистий прибуток (збиток)	91	644	-387	553	-1031	607,69	-160,09

За даними таблиці 2.8 можна сказати, що у 2021 році дохід від реалізації збільшився на 999 тис. грн. (123,03%), у 2022 році дохід навпаки зменшився на 1328 тис. грн. (73,33%), що вплинуло в подальшому на формування збитку.

За період, що аналізується, зростає також собівартість реалізованої продукції. У 2021 році всі витрати, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції (надання послуг) збільшуються на 446 тис. грн. або 61,86%, у 2022 році вони навпаки зменшуються на 289 тис. грн. або 25,02% і

становлять 875 тис. грн. у порівнянні з 1167 тис. грн. у 2021 році. Зміни відбулися за рахунок:

- збільшення матеріальних витрат у 2021 році на 3 тис. грн. та їх зменшення на 3 тис. грн. у 2022 році або на 18,75% та 15,79% відповідно;

- збільшення витрат на оплату праці у 2021 році на 209 тис. грн. та зменшення у 2022 році на 130 тис. грн., що у відсотках становило 56,33% та 22,41% відповідно;

- збільшуються відрахування на соціальні заходи у 2021 році на 31 тис. грн. або на 32,29% та у 2022 році на 12 тис. грн. або на 9,45%;

- зростання у 2021 році суми амортизації на 31 тис. грн. та у 2022 році на 3 тис. грн.;

- збільшення інших операційних витрат у 2021 році на 169 тис. грн. або на 73,16% та їх зменшення у 2022 році на 171 тис. грн. або на 42,75%.

Позитивної оцінки заслуговує фінансовий результат за 2021 рік, у якому порівняно з 2020 роком, чистий прибуток зріс на 553 тис. грн. або у 7,5 разів. Це відбулося за рахунок збільшення виручки (доходу) на 999 тис. грн. (на 123,03%) при збільшенні витрат лише на 446 тис. грн. (61,86%).

Негативним у 2022 році є те, що підприємство отримало збиток в сумі 387 тис. грн. Це сталося за рахунок зменшення доходу від реалізації на 73,05%, а витрат на 25,02%. Тобто темпи зниження доходів майже втричі випередили темпи скорочення витрат, що призвело до неможливості відшкодувати всі понесені витрати за рахунок отриманих доходів (виручки від реалізації).

Розглянемо структуру собівартості за елементами витрат ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки (табл. 2.9).

За період 2020-2022 років суттєвих структурних зрушень у собівартості реалізованих послуг не відбулося. Найбільшу питому вагу протягом досліджуваних трьох років займали витрати на оплату праці, в середньому близько 50% від всієї собівартості. Це означає, що операційна діяльність є

трудомісткою, та пояснюється тим, що в основному підприємство надає послуги, які потребують саме людських ресурсів.

Таблиця 2.9 – Аналіз структури собівартості наданих послуг ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки

Показники	Сума, тис. грн.			Структура, %			Структурні зрушення	
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2021-2020	2022-2021
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), в тому числі:	721	1164	875	100,0	100,0	100,0	-	-
Матеріальні витрати	16	19	16	2,22	1,63	1,83	-0,59	0,20
Витрати на оплату праці	371	580	450	51,46	49,83	51,43	-1,63	1,60
Відрахування на соціальні заходи	96	127	139	13,31	10,91	15,89	-2,40	4,98
Амортизація	7	38	41	0,97	3,26	4,69	2,29	1,42
Інші операційні витрати	231	400	229	32,04	34,36	26,17	2,33	-8,19

Друге місце у структурі собівартості наданих послуг посіли інші операційні витрати, до складу яких входять адміністративні витрати, витрати на збут, сума податків і зборів, що належить сплатити тощо. У 2020 році їх частка становила 32,04%, у 2021 році зросла до 34,04%, а у 2022 році через скорочення масштабів діяльності скоротилася до 26,17%.

На третьому місці знаходилися відрахування на соціальні заходи як похідна від отримуваної заробітної плати.

Амортизаційні витрати за весь період не перевищували 5%, що пов'язано з тим, що для надання послуг не має потреби в великих обсягах основних засобів. В основному використовуються комп'ютерна техніка та різні вимірювальні пристрої.

Оскільки ПП «Геоніс» не виробляє продукцію, то його матеріальні витрати не значні та знаходилися весь досліджуваний період в середньому на рівні 2%.

Використовуючи формули, наведені в табл. 1.7 першого розділу роботи, обчислимо показники рентабельності ПП «Геоніс» та занесемо результати в аналітичну таблицю 2.10.

Таблиця 2.10 – Аналіз показників рентабельності ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки, %

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютне відхилення	
				2021-2020	2022-2021
Рентабельність операційної діяльності	12,62	55,33	-44,23	42,71	-99,56
Рентабельність звичайної діяльності	12,62	55,33	-44,23	42,71	-99,56
Рентабельність господарської діяльності	12,62	55,18	-44,23	42,56	-99,41
Рентабельність власного капіталу (ROE)	-206,82	107,33	-181,69	314,15	-289,02
Рентабельність активів (ROA)	50,84	91,09	-115,87	40,25	-206,96

Розраховані показники рентабельності ПП «Геоніс» свідчать, що рентабельність операційної діяльності та показники рентабельності звичайної та всієї сукупної господарської діяльності знаходять на одному рівні, що пояснюється тим, що вся діяльність підприємства є операційною. У 2020 році показники рентабельності діяльності підприємства знаходилися на рівні 12,62%, у 2021 році зросли аж до 55,33%, а у 2022 році прийняли від'ємних значень, оскільки результатом діяльності в цьому році став збиток.

Виявлено, що діяльність підприємства в цілому є рентабельною, але дуже чутливою до обсягу наданих послуг, який зумовлює формування прибутку.

Рентабельність власного капіталу (ROE) була прийнятною лише у 2021 році і досягла рівня 107,33%, тобто кожна гривня, вкладена у власний капітал, принесла підприємству 1,07 грн. прибутку. У 2020 та 2022 роках показники рентабельності власного капіталу мали від'ємні значення: в

першому випадку через від'ємне значення самого власного капіталу, а у другому випадку через отриманий збиток.

Рентабельність активів (ROA) протягом 2020-2021 років мала високі значення - 50,84% та 91,09% відповідно, що пояснюється наявністю у підприємства невеликих обсягів активів. Таким чином кожна гривня, вкладена в активи, приносила відповідно майже 51 коп. у 2020 році та 92 коп. у 2021 році. У 2022 році показник став від'ємним, що зумовлено збитковою діяльністю в цьому періоді.

Отже, показники рентабельності, як і показники прибутку, свідчать про те, що перші два роки досліджуваного періоду підприємницька діяльність ПП «Геоніс» була прибутковою, а останній рік - збитковою.

Проаналізувавши показники прибутковості ПП «Геоніс» та виявивши, що основним джерелом її формування є операційна діяльність, виявимо основні причини змін показників прибутковості шляхом проведення факторного аналізу фінансових результатів від операційної діяльності.

2.3. Факторний аналіз прибутку від операційної діяльності ПП «Геоніс»

Основну частину чистого прибутку підприємство одержує від реалізації послуг. У процесі факторного аналізу визначають фактори, які призвели до зміни суми прибутку, та оцінюють їх вплив. Фінансовий результат підприємства від реалізації продукції формується під впливом таких факторів: обсягу реалізованої продукції, структури реалізації, суми понесених витрат при виробництві (собівартості) і рівня середньо реалізаційних цін. Розрахунок впливу факторів на зміну суми прибутку від операційної діяльності зробимо методом ланцюгової підстановки.

Розрахуємо вплив перерахованих факторів за методом ланцюгової підстановки за даними 2020-2022 років. Розрахунки для наочності згрупуємо у таблицю 2.11.

Наведені в табл. 2.11 аналітичні показники вказують, що у 2021 році прибуток зріс на 55,3 тис. грн. за рахунок збільшення прибутку по топографії 18,3 тис. грн., по програмуванню 28,7 тис.грн., по рекламі 8,3 тис.грн.

Таблиця 2.11 – Факторний аналіз прибутку від реалізації окремих видів послуг ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки

Вид послуг	Кіл-ть послуг шт.		Середня ціна реалізації грн.		Собівартість 1 послуги, грн.		Сума прибутку (збитку), грн.		Зміна прибутку (збитку), грн.				
	t ₀	t ₁	t ₀	t ₁	t ₀	t ₁	t ₀	t ₁	загальна	У тому числі за рахунок			
										обсягу реалізації	ціни	змінних витрат	постійних витрат
2020-2021													
Топографія	42	26	17569,3	29231,3	10828,8	16283,5	28101,0	76106,8	182813,4	-59784,6	419832,0	-173664,0	-3570,0
Програмування	14	16	3000,0	36781,3	9558,2	24580,3	-91814,8	104376,6	287029,8	-11404,2	540500,8	-202036,8	-40030,0
Реклама	4	23	7967,5	7389,9	33138,0	8152,2	-100682,0	-3049,2	83143,6	-422417,5	-13284,8	533100,9	-14250,0
Всього	60	75	13529,7	24143,9	12019,6	15559,9	90606,0	515040,0	552990,5	62433,0	796065,0	-247657,5	-57850,0
2021-2022													
Топографія	26	18	29231,3	21773,2	16283,5	31516,8	76106,8	-175385,0	-621708,4	-302437,8	-134245,8	-181054,8	-6030,0
Програмування	16	5	36781,3	18200,0	24580,3	58822,1	104376,6	-203111,0	-398330,4	-169970,9	-92906,5	-132153,0	-3300,0
Реклама	23	1	7389,9	5000,0	8152,2	13588,9	-3049,2	-8588,9	-11058,6	-8100,4	-2389,9	-6568,3	6000,0
Всього	75	24	24143,9	20329,8	15559,9	36458,4	515040,0	-387086,0	-1031097,7	-585189,3	-91538,4	-353100,0	-1270,0

Найбільшим чином прибуток зріс за рахунок збільшення ціни на 79,6 тис. грн., та на 6,2 тис. грн. за рахунок збільшення обсягу реалізації, зменшився за рахунок збільшення змінних витрат на 24,8 тис. грн. та за рахунок постійних витрат на 5,8 тис. грн. Ці зміни відбулися за рахунок збільшення ціни по топографії на 42,0 тис. грн., по програмуванню на 54,1 тис. грн., на зменшення прибутку вплинуло збільшення по топографії змінних витрат на 17,37 тис. грн., по програмуванню на 20,21 тис. грн.

У 2022 році, у зв'язку з економічною і фінансовою кризою у країні через повномасштабну війну спостерігається криза і на досліджуваному підприємстві, про що свідчить отриманий збиток у сумі 387 тис. грн. за рахунок значного зменшення обсягів реалізації, зниження ціни реалізації при значному збільшенні собівартості наданих послуг.

Ці зміни відбулися по топографії підприємство отримало збиток в сумі 175 тис. грн., по програмуванню – 203 тис. грн., по рекламі – 11 тис. грн.

Збиток ПП «Геоніс» при наданні послуг найбільшим чином сформувався за рахунок зменшення обсягу реалізації послуг з топографії (з 26 до 18 послуг) на 302 тис. грн., по програмуванню (із запланованих 16 послуг надано 5) на 170 тис. грн., по рекламі на 0,8 тис. грн.

Зміна ціни в бік зменшення призвела до появи збитку у таких розмірах: по топографії на 134 тис. грн., по програмуванню на 93 тис. грн., по рекламі на 2 тис. грн.

Збільшення собівартості продукції, яка також призвела до отримання підприємством збитку найбільшим чином відбулася за рахунок збільшення змінних витрат, а саме по топографії за рахунок цього фактору збиток зріс на 181 тис. грн., по програмуванню на 132 тис. грн. по рекламі на 6,5 тис. грн. За рахунок зміни постійних витрат відбулися незначні зміни для підприємства.

Найбільшу питому вагу у обсязі реалізованої продукції має вид діяльності по наданню послуг гідрографії та топографії, тому він має найбільший вплив на отримання кінцевого фінансового результату від операційної діяльності. Для отримання кращого фінансового результату, а

саме прибутку запропонуємо рекомендації та шляхи удосконалення саме за цим видом діяльності підприємства, оскільки такий вид діяльності як надання послуг реклами на підприємстві є нерентабельний, витрати перевищують доходи. Що стосується програмування, то рентабельними ці послуги були тільки у 2021 році за рахунок високої ціни, і сподіватися на сьогодні реалізувати ці послуги за такою ціною, яка була у 2021 році практично неможливо.

Отже, проаналізувавши фінансові результати від операційної діяльності ПП «Геоніс» можна сказати, що на кінець 2022 року підприємство отримало збиток в сумі 387 тис. грн., найбільшим чином за рахунок негативного впливу наступних факторів: зменшення обсягу реалізації, зменшення ціни реалізації послуг та зростання собівартості послуг. Зменшення доходів від реалізації відбулося внаслідок економічної і фінансової кризи в країні через війну, що спричинило втрату замовників послуг, які реалізує ПП «Геоніс».

Таким чином, основним видом економічної діяльності, яким займається ПП «Геоніс» є надання послуг з топографії, геодезії, гідрографії та програмування. Найкращі виробничі можливості підприємства, ліквідний баланс підприємства та кращий фінансовий стан спостерігаються у 2021 році. Також у 2021 році підприємство отримало найбільший об'єм реалізації та чистий прибуток, який і на сьогодні використовується для покриття своїх поточних збитків, що заслуговує позитивної оцінки.

За останній досліджуваний 2022 рік підприємницька діяльність ПП «Геоніс» була неприбутковою, на що вплинуло скорочення фактично наданих послуг відповідно до укладених договорів. Зменшення обсягу реалізації призвело до зменшення доходів, що спричинило формування збитку. У зв'язку з цим виникла необхідність розробки заходів щодо повернення прибутковості діяльності ПП «Геоніс», що буде здійснено в наступному розділі.

3 РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПП «ГЕОНІС»

3.1. Інструментарій підвищення прибутковості підприємницької діяльності

Для підвищення прибутковості можна використовувати декілька дієвих аналітичних інструментів, серед яких в роботі обрано два: SWOT-аналіз та аналіз взаємозв'язку «витрати – обсяг – прибуток».

SWOT-аналіз використовують для оцінки внутрішнього та зовнішнього середовища. Він дозволяє виявляти внутрішні сильні та слабкі сторони функціонування підприємства з урахуванням його конкурентного середовища, оцінювати зовнішні можливості та існуючі загрози.

SWOT-аналіз не використовує чіткої аналітики, проте його результати слугують основою для стратегічного планування діяльності.

В табл. 3.1 представлено SWOT-аналіз ПП «Геоніс»:

Таблиця 3.1 – SWOT-аналіз ПП «Геоніс»

Позитивні фактори	СИЛЬНІ СТОРОНИ	МОЖЛИВОСТІ
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Висококваліфікований персонал ✓ Висока якість послуг ✓ Значна кількість постійних клієнтів 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Розширення цільової аудиторії ✓ Удосконалення сайту компанії ✓ Створення сторінок підприємства в соціальних мережах
Негативні фактори	СЛАБКІ СТОРОНИ	ЗАГРОЗИ
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Слабкі техніки продажів ✓ Відсутність стратегії підприємства ✓ Зростання частки клієнтів бюджетної сфери з ризиком затримки оплати послуг 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Нестабільність умов господарювання через війну ✓ Можливість мобілізації працівників ✓ Зміна податкового законодавства
	Внутрішнє середовище	Зовнішнє середовище

На основі отриманої SWOT-таблиці можна розробити стратегічний план розвитку для підвищення прибутковості ПП «Геоніс». В основі плану необхідно передбачити використання можливостей розширення інформації про підприємство в Інтернет-просторі та соціальних мережах. Також треба слідкувати за повідомленнями про оголошення тендерів на типографічні послуги на платформі Prozorro для активізації участі в них. Всі перераховані заходи необхідні для збільшення обсягу надання послуг, від якого залежить обсяг отриманого прибутку, а відтак і рівня прибутковості діяльності.

Для визначення обсягу реалізації послуг, який би забезпечив безбиткову діяльність доцільно скористатися аналізом взаємозв'язку «витрати – обсяг – прибуток». Обсяг продукції, який забезпечує безбиткову діяльність, тобто коли суми доходів і витрат за певний період однакові, також називають точкою безбитковості або порогом рентабельності. Через це такий аналіз в літературних джерелах називають також аналізом безбитковості.

В процесі аналізу є можливість кількісно оцінити як структура витрат впливає на величину прибутку, що доцільно використовувати під час планування діяльності на наступний період

Аналіз безбитковості передбачає декілька припущень (рис. 3.1):

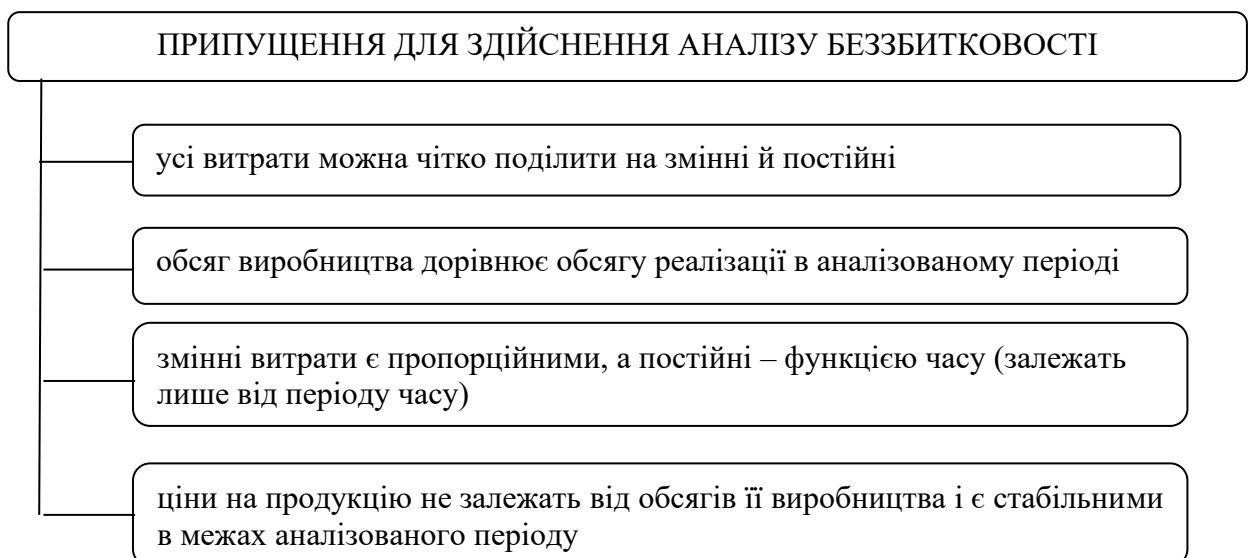
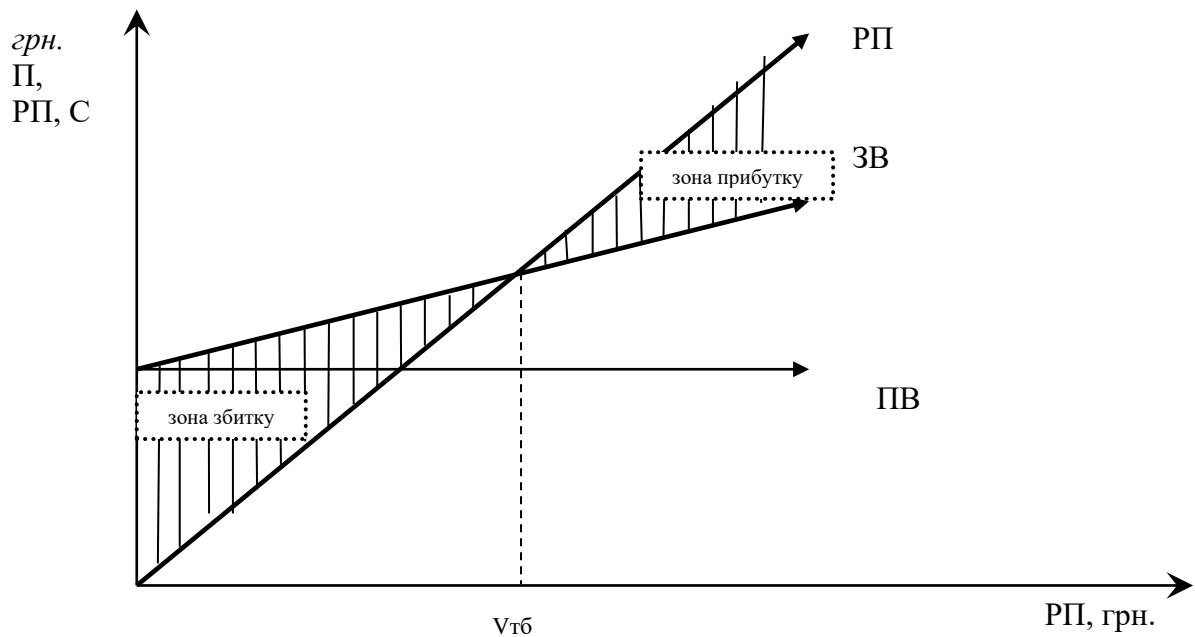

Рисунок 3.1 – Припущення для здійснення аналізу безбитковості [на основі 31].

Точки беззбитковості можна знайти графічним методом (рис. 3.2).

де ПВ – постійні витрати;
 ЗВ – змінні витрати;
 С – собівартість;
 РП – обсяг реалізованої продукції;
 V – обсяг продажу в натуральних одиницях;
 $V_{тб}$ – обсяг продажу, що визначає точку беззбитковості
 П – прибуток.

Рисунок 3.2 – Графік формування точки беззбитковості

Якщо фактичний обсяг реалізації менше точки беззбитковості, виробляти продукцію недоцільно, бо збитково. Кожна одиниця в зоні вище точки беззбитковості, буде збільшувати суму отриманого прибутку.

У точці беззбитковості обов'язково виконується рівняння:

$$РП = С, \text{ або } V_i \cdot Ц_i = ПВ + ЗВ, \quad (3.1)$$

де, РП – обсяг реалізованої продукції (послуг);

С – собівартість виробництва і реалізації продукції (послуг);

V_i – обсяг продажу в натуральних одиницях;

$Ц_i$ – ціна за одиницю виробу (послуги);

ПВ – постійні витрати;

ЗВ – змінні витрати.

Звідси змінні витрати (ЗВ) знаходимо за формулою:

$$ЗВ = ЗВ_i V_i, \quad (3.2)$$

де, $ЗВ_i$ – змінні витрати на одиницю товару;

V_i – обсяг продажу, предсавлений в натуральних одиницях.

Обсяг реалізації виходячи з формули:

$$V_i Ц_i = ЗВ_i V_i + ПВ, \quad (3.3)$$

Звідси постійні витрати дорівнюють:

$$V_i Ц_i - ЗВ_i V_i = ПВ, \quad (3.4)$$

де $Ц_i$ – ціна за одиницю товару;

$ЗВ_i$ – змінні витрати на одиницю товару;

ПВ – постійні витрати.

Таким чином, в натуральних одиницях саму точку беззбитковості розраховують за формулою:

$$V_i = \frac{ПВ}{Ц_i - ЗВ_i}. \quad (3.5)$$

З формули (3.5) видно, що на беззбитковий обсяг продажу впливають постійні витрати та їх співставлення із змінними витратами та ціною.

Розрахунки беззбиткового обсягу продажу можна зробити для кожного виробу чи послуги окремо. У випадку, коли необхідно визначити

беззбитковий обсяг в цілому для підприємства, то здійснюють розрахунки на основі валової маржі.

Валова маржа, яку також називають маржинальний прибуток, визначається як різниця між виручкою та змінними витратами:

$$BM = RP - ЗВ, \quad (3.6)$$

де ВМ – валова маржа,

РП – обсяг реалізованої продукції;

ЗВ – змінні витрати [14].

Маржинальний прибуток вважають верхньою межею прибутку при зміні суми постійних витрат: це означає, що коли постійні витрати скорочуються і прямують до нуля, операційний прибуток при цьому прямує до маржинального (рис. 3.3) [31].

Послідовність розрахунків для визначення точки беззбитковості або порогу рентабельності у вартісному вираженні наведено у таблиці 3.2.

Завершуються розрахунки визначенням запасу фінансової міцності, тобто суми, на яку підприємство може знизити обсяг реалізації до такого моменту, коли почнуть формуватися збитки.

Чистий дохід (виручка від реалізації) продукції (робіт, послуг)		
Сукупні витрати на виробництво та реалізацію продукції (робіт, послуг)		Операційний прибуток
Змінні витрати на виробництво та реалізацію продукції (робіт, послуг)	Постійні витрати	Операційний прибуток
	Маржинальний прибуток	

Рисунок 3.3 – Схема взаємозв'язку операційного та маржинального прибутку

Таблиця 3.2 – Послідовність визначення порогу рентабельності (точки безбитковості)

№	Сутність етапу	Формула розрахунку	Пояснення складових формул
1	Визначається в обсязі реалізованої продукції (або коефіцієнт валової маржі)	$\%KMB = \frac{BM}{PP} 100$	%КМВ - відсоток валової маржі; ВМ – валова маржа; РП – обсяг
2	Розраховується поріг рентабельності, тобто такий обсяг реалізованої продукції, за якого всі витрати покриваються, збитків немає, але немає й прибутків	$PP = \frac{ПВ}{\%KMB} 100$	реалізованої продукції; РП – поріг рентабельності (точка безбитковості); ПВ – постійні витрати; ЗФМ – запас фінансової міцності; %ЗФМ – відсоток
3	Визначається запас фінансової міцності	$ЗФМ = РП - PP$ $\%ЗФМ = \frac{РП - PP}{РП} 100$	запасу фінансової міцності

Варто наголосити, що наявність постійних витрат у складі собівартості при зростанні обсягів реалізації призводить до непропорційного збільшення прибутку, в чому і проявляється власне ефект операційного левериджу (операційного важеля). Для визначення ступеня дії такого ефекту розраховують так званий коефіцієнт сили дії або коефіцієнт ефекту операційного левериджу ($K_{e.o.l.}$):

$$K_{e.o.l.} = \frac{BM}{П} . \quad (3.7)$$

Значення такого коефіцієнту показує, у скільки разів може збільшитися (зменшиться) прибуток від реалізації продукції (товарів або послуг) підприємства при збільшенні (зменшенні) на один відсоток обсягу реалізації такої продукції.

Для оцінки впливу співвідношення постійних і змінних витрат на точку беззбитковості, а також на інтенсивність динаміки прибутку залежно від динаміки обсягу реалізації коефіцієнт операційного левериджу ($K_{o.l.}$) розраховують за формулою:

$$K_{o.l.} = \frac{ПВ}{ПВ + ЗВ}, \quad (3.8)$$

де ПВ – постійні витрати;

ЗВ – змінні витрати.

Приведена формула вказує, що значна частка постійних витрат забезпечує більш інтенсивне коливання прибуток по відношенню до змін обсягів реалізації.

Механізм операційного левериджу дозволяє впливати на рівень постійних витрат з метою збільшення прибутку. Для цього обчислюють показник ефекту операційного левериджу ($K_{e.o.l.}$) за формулою:

$$K_{e.o.l.} = \frac{\Delta П}{\Delta РП}, \quad (3.9)$$

де $\Delta П$ – темп приросту прибутку від операційної діяльності, %;

$\Delta РП$ – темп приросту обсягів реалізації, %.

Наведена формула дозволяє розрахувати, як зміниться сума отриманого прибутку при заданому зростанні обсягів виробництва та реалізації. Однак високі значення коефіцієнта свідчать також про високий рівень ризикованості діяльності, оскільки ефект має і зворотну дію.

Слід відзначити, що чим більше значення коефіцієнту сили дії операційного левериджу, тим вищий ризик підприємницької діяльності, оскільки незначне коливання в обсягах продажу викликають суттєві зміни в розмірах прибутку. Оптимізація співвідношенням постійних і змінних витрат є одним із методів підвищення прибутковості підприємницької діяльності в кризових умовах господарювання.

Таким чином, під час управління операційним прибутком дієвим інструментом є використання операційного левериджу [14, 16].

Загальна схема процесу оптимізації операційної діяльності підприємства на основі аналізу беззбитковості представлена на рис. 3.4) [31].

Рисунок 3.4 – Методика оптимізації операційної діяльності на основі аналізу беззбитковості

Таким чином, основними факторами збільшення прибутку може бути нарощування обсягів виробництва і реалізації продукції (товарів, робіт,

послуг), збільшення реалізаційних цін, зниження змінних витрат або скорочення постійних витрат.

Розглянувши методику аналізу «витрати – обсяг – прибуток» застосуємо його для ПП «Геоніс» та розробимо рекомендації щодо забезпечення зростання прибутковості його діяльності

3.2. Розробка та економічне обґрунтування рекомендацій щодо підвищення прибутковості діяльності ПП «Геоніс»

На основі наведеної в попередньому розділі методики аналізу безбитковості здійснимо його в умовах ПП «Геоніс». Результати такого аналізу покажуть, як на розмір отриманого прибутку від операційної діяльності впливають зміни обсягу виробництва та реалізації, ціни та витрат.

Розрахуємо поріг рентабельності, прибуток, запас фінансової міцності по підприємству та зміну точки безбитковості (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Розрахунок валової маржі, порогу рентабельності, запасу фінансової міцності по ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки, тис. грн.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
				2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
Валова маржа	250	861	-169	611	-1030	244,40	-119,63
Відсоток валової маржі, %	30,76	47,52	-34,69	16,76	-82,21	54,49	-173,00
Поріг рентабельності	517	456	-629	-61	-1085	-11,80	-237,94
Запас фінансової міцності, грн.	295	1354	-140	1059	-1494	358,98	-110,34
Запас фінансової міцності, %	36,34	74,81	-28,85	38,47	-103,66	105,86	-138,56
Прибуток	91	644	-387	553	-1031	607,69	-160,09
Точка	721	1167	875	446	-292	61,86	-25,02

беззбитковості							
----------------	--	--	--	--	--	--	--

Отже за даними таблиці 3.3 можна сказати, що у 2021 році, порівняно з 2020 роком, валова маржа збільшилася на 611 тис. грн. або на 244,4%, відсоток валової маржі у 2021 році зріс на 16,76 одиниць або на 54,49%. У 2022 році, порівняно з 2021 роком, валова маржа знизилася на 1030 тис. грн. або на 119,63%, у свою чергу відсоток валової маржі зменшився на 82,21 одиниці або на 173,00%.

На зміну сум маржинального прибутку вплинули зміни обсягу реалізованої продукції та змінні витрати.

Отже, обсяг реалізованої продукції у 2021 році, порівняно з 2020 роком, суттєво збільшився, що мало дуже велике позитивне значення для підприємства, а саме на 999 тис. грн. або на 123,03%, у свою чергу збільшилися також і змінні витрати, але на 388 грн. або на 69,03%. У 2022 році відбулася негативна тенденція змін з цими показниками на підприємстві, а саме обсяг реалізації зменшився на 1323 тис. грн. або на 73,33% при тому, що змінні витрати знизилися лише на 293 тис. грн. або на 30,84%.

Поріг рентабельності у 2021 році зменшився на 61 тис. грн. або на 11,80%. Що стосується 2022 року, то для того щоб ПП «Геоніс» не отримало збитків, а покрило всі свої витрати йому не вистачило 1085 тис. грн. або 237,94%.

Що стосується запасу фінансової міцності, то у 2021 році обсяг реалізації, який ПП «Геоніс» може знизити до появи збитків зріс на 1059 тис. грн. або на 358,98%, у свою чергу відсоток фінансової міцності збільшився на 38,47 одиниці або на 105,86%. Що стосується 2022 року то він знизився на 1494 тис. грн. або на 110,34%. Це говорить про те, що у 2022 році у підприємства не має такого обсягу реалізації, який він може знизити до появи збитків, тому, що підприємство отримало збитки. Аналогічно змінився відсоток запасу фінансової міцності, який знизився на 103,66 одиниці або на 138,56%.

Отже, у 2020 році при можливому обсязі точки беззбитковості 721 тис. грн. ПП «Геоніс» отримало обсяг реалізації у сумі 812 тис. грн. і відповідно прибуток у сумі 91 тис. грн. У 2021 році, порівняно з 2020 роком, зросла точка беззбитковості на 446 тис. грн. або на 61,86%, прибуток зріс на 553 тис. грн. або на 607,69%. У 2021 році при можливій точці беззбиткового обсягу реалізації в сумі 1167 тис. грн. ПП «Геоніс» отримало фактичний обсяг реалізації в сумі 1811 тис. грн. та отримало прибуток в сумі 644 тис. грн. У 2022 році, порівняно з 2021 роком, точка беззбитковості зменшилася на 292 тис. грн. або на 25,02%, збиток зріс на 1031 тис. грн. або на 160,09%. У 2022 році при необхідній точці беззбиткового обсягу реалізації своїх послуг в сумі 875 тис. грн. ПП «Геоніс» фактично отримало дохід від реалізації в сумі 488 тис. грн. та відповідно збиток в сумі 387 тис. грн.

Щоб визначити ступінь дії ефекту операційного левериджу, розраховується відповідний коефіцієнт сили дії або ефекту операційного левериджу. Співвідношення між постійними і змінними витратами впливає на рівень, на якому перебуває точка беззбитковості та інтенсивність зміни прибутку залежно від зміни обсягу продажу для оцінки цього впливу визначається коефіцієнт операційного лівериджу ($K_{o.l.}$). Для кожного конкретного значення коефіцієнта операційного лівериджу можна розрахувати показник ефекту операційного лівериджу ($K_{e.o.l.}$). Зміни даних коефіцієнтів наведено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Зміна коефіцієнтів операційного левериджу по ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки

Назва коефіцієнта	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютне відхилення	
				2021-2020	2022-2021
Коефіцієнт сили дії або ефекту операційного левериджу ($K_{e.o.l.}$)	2,75	1,34	-0,44	-1,41	-1,78
Коефіцієнт операційного левериджу ($K_{o.l.}$)	0,22	0,19	0,25	-0,03	0,06
Показник ефекту операційного левериджу ($K_{e.o.l.}$)	0,46	0,55	-3,14	0,09	-3,69

Згідно до таблиці 3.4 можна сказати, що у 2020 році при збільшенні обсягу реалізації на 1% прибуток може збільшуватися у 2,75 рази, у 2021 році цей показник зменшується на 1,41 та можливе збільшення прибутку вже можливе лише у 1,34 рази, у 2022 році цей показник ще зменшується на 1,78 і вже свідчить про те, що при кожному зменшенні обсягу реалізації на 1% ПП «Геоніс» зменшило свій прибуток у 0,44 рази.

Коефіцієнт операційного левериджу у 2020 році дорівнював 0,22, який у 2021 році зменшився на 0,03 на дорівнював 0,19, що негативно вплинуло на значення точки беззбитковості. У 2022 році цей коефіцієнт знову збільшується на 0,06 і становить 0,25, тобто збільшується частка постійних витрат, що призвело до більш інтенсивної зміни чистого збитку по відношенню до змін обсягів продажу.

Розрахувавши показник ефекту операційного левериджу можна сказати, що при зростанні обсягу реалізації на заданий відсоток прибуток змінюється у 2020 році на 0,46 рази, у 2021 році цей показник збільшився на 0,09 та становив 0,55, у 2022 році цей показник вже становить -3,14 і свідчить про те, що у підприємства підвищився ризик підприємницької діяльності, бо навіть незначні коливання обсягу реалізації призводять до збільшення збитку у 3,14 разів.

Збільшення обсягу реалізації продукції у свою чергу може бути досягнуто за рахунок нарощування фізичних обсягів продукції. Приріст фізичного обсягу продажу у 2020 році становив 0,93, який у 2021 році збільшився до 2,98, що заслуговує позитивної оцінки так як підприємство за даний період збільшило свій чистий прибуток, а от у 2022 році цей показник знизився до -4,14, що заслуговує негативної оцінки так як за рахунок зниженні фізичних обсягів реалізації своїх послуг ПП «Геоніс» отримало у 2022 році збиток.

Для збільшення прибутку підприємства можна використовувати різні варіанти: збільшувати обсяг продажу, підвищувати ціни на продукцію

(роботи, послуги), знизити постійні витрати, знизити змінні витрати, провести розрахунок беззбиткового обсягу реалізації або одночасно використовувати всі способи.

Найбільшу питому вагу у обсязі реалізованих послуг ПП «Геоніс» має надання послуг з геології та геодезії. Вивчивши ринок збуту по даному напрямку можна сказати, що у підприємства є реальна можливість їх реалізації.

Будь-яке проектування житлових та нежитлових об'єктів, їх будівництво або реконструкція, ландшафтний дизайн, прокладання комунікацій потребують топографо-геодезичних робіт.

Оскільки після повномасштабного вторгнення в м. Кривий Ріг прибуло багато внутрішньо переміщених осіб з окупованих або прифронтових територій, то наразі в місті облаштовують будівлі та різного характеру майданчики для таких людей продовжуються прийняті раніше програми з благоустрою. Тому попит на топографічні та топографо-геодезичні зйомки мають зараз підвищений попит.

Отже, проаналізувавши прибуток (збиток) від операційної діяльності, визначивши тенденцію змін, вплив факторів на ці зміни, вивчивши ринок збуту послуг, які надає підприємство, якісно проаналізувавши всі витрати запропонуємо ПП «Геоніс» наступне.

У 2021 році на послуги гідрографії середня ціна становила 29231,3 грн., а обсяг реалізації становив 26 штук. У 2022 році внаслідок економічної і фінансової кризи, які призвели до несприятливої кон'юнктури ринку, що призвело до зменшення ціни на дану послугу на 25,23% до 21773,2 грн. та зменшення обсягу реалізації майже у 2 рази до 18 штук. На даний момент вивчивши ринок збуту та конкурентів ПП «Геоніс» запропонуємо:

1. Збільшити ціну на 20%:

$$21773,2 * 1,2 = 26128,2 \text{ грн.}$$

2. Збільшити обсяг реалізації у 2 рази:

$$18 * 2 = 36 \text{ штук.}$$

Тоді дохід від реалізації послуг гідрографії становитиме:

$$36 * 26128,2 = 940615,2 \text{ грн.}$$

3. Зменшити витрати:

- постійні витрати залишаються на тому ж рівні, що і були у 2022 році, а саме 223760 грн., окрім юридичних послуг, сума яких становить 43200 грн., тоді:

$$223760 - 43200 = 180560 \text{ грн.}$$

Обґрунтуємо: ПП «Геоніс» з ТОВ «КРИПТ» уклав договір на юридичні послуги з щомісячною стабільною сплатою у сумі 3600 грн./міс. (43200 грн./рік). У 2020 році ПП «Геоніс» звернулося за юридичними послугами 3 рази за рік, у 2021 році – 1 раз, у 2022 році жодного разу. На наш погляд, для ПП «Геоніс» оплата юридичних послуг є постійними, не залежними від об'єму реалізації, непродуктивними витратами, без яких підприємство може обходитися. Пропоную розірвати підприємству розірвати договір на отримання юридичних послуг з ТОВ «КРИПТ» і оплачувати юридичні послуги по факту, якщо підприємство буде ними користуватися.

Що стосується змінних витрат, то розглянемо їх зміну окремо по кожному статтям:

- матеріальні витрати збільшимо пропорційно до зростання обсягу реалізації:

$$16064 * 2 = 36128 \text{ грн.}$$

- заробітну плату збільшимо з урахуванням у підвищення заробітної плати та збільшення рівня мінімальної заробітної плати державою, а також надання премії робітникам керівництвом, тоді:

$$450123 * 1,2 = 540147,6 \text{ грн.}$$

- відповідно до збільшення у 2 рази заробітної плати зростуть у 2 рази страхові внески, які нараховуються на фонд оплати праці, тоді:

$$139024 * 1,2 = 166828,8 \text{ грн.}$$

- єдиний податок – ставка єдиного податку у підприємства 5% від фактично отримана них на розрахунковий рахунок, будемо вважати, що весь

наш прогнозний дохід підприємство отримає на свій розрахунковий рахунок, тоді:

$$940615,2 * 5\% = 47030,76 \text{ грн.}$$

Амортизаційні відрахування залишаться на тому самому рівні, оскільки не передбачено придбання основних засобів, тобто 4100 грн.

Інші операційні витрати залишаться 229 тис. грн.

$$\text{Всього змінні витрати: } 36128 + 54097,92 + 166828,8 + 47030,76 + 4100 + 229000 = 537185,48 \text{ грн.}$$

У цьому випадку підприємство отримає, хоч і невеликий, але прибуток у сумі:

$$940615,2 - 180560 - 537185,48 = 222869,72 \text{ грн.}$$

Результати запропонованих заходів для наочності заокруглимо до цілих та наведемо у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Розрахунок економічного ефекту від збільшення надання послуг з топографії ПП «Геоніс» у прогнозному періоді

Показник	Факт (2022 рік)	Прогноз (на 2023 рік)	Ефект
Дохід від реалізації, тис.грн.	391	941	+550
Обсяг реалізації, шт.	18	36	+18
Ціна за одиницю, грн.	21773	21773	-
Собівартість за одиницю, грн.	31516,8	19937	-11579,8
Собівартість реалізованих послуг, тис. грн.	567	718	+151
Прибуток (збиток), тис. грн.	-175	223	+398

Прибуткова операційна діяльність в топографо-геодезичній сфері позитивно вплине на показники прибутковості діяльності підприємства в цілому, що наочно представлено в табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Вплив розроблених пропозицій на забезпечення прибутковості діяльності ПП «Геоніс» у прогностному періоді

Показник	Факт (2022 рік)	Зміна показників за рахунок збільшення обсягу реалізованих послуг	Прогноз (на 2023 рік)
Дохід від реалізації, тис. грн.	488	+550	1038
Собівартість реалізованих послуг, тис. грн.	875	+151	1026
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-387	+398	12
Рентабельність власного капіталу, %	-181,69	+187,32	5,63
Рентабельність активів, %	-115,87	+119,47	3,60

Таким чином, в результаті дослідження ринку топографо-геодезичних послуг для ПП «Геоніс» розроблено рекомендацію щодо збільшення наданих послуг в цій сфері з урахуванням актуального підвищеного попиту на них. Результати розроблених пропозицій позитивно впливають на показники прибутковості підприємства. Зокрема, отриманий у 2022 році збиток у прогностному 2023 році перетвориться хоч і невеликий, але прибуток (у розмірі 12 тис. грн.). Показники рентабельності, які мали від'ємні значення, стануть додатними: рентабельність власного капіталу зросте до 5,63 %, а рентабельність активів - до 3,60%. Отже, запропоновані рекомендації забезпечать прибутковість діяльності ПП «Геоніс» у прогностному 2023 році, а продовження дослідження ринку збуту своїх послуг, вивчення конкурентів, споживачів, впровадження ефективної рекламно-інформаційної політики дозволять в майбутньому підвищити показники прибутковості.

ВИСНОВКИ

Виконавши кваліфікаційну бакалаврську роботу можна зробити такі висновки.

В першому розділі під час дослідження сутності підприємницької діяльності, встановлено, що вона є основою ринкової економіки, регулюється законодавчо та полягає здійсненні господарської діяльності з метою отримання прибутку. Однією з головних характеристик підприємницької діяльності є прибутковість, зміст якої полягає в здатності підприємства (підприємця) генерувати прибуток та орієнтуватися на його максимізацію.

Встановлено, що основними показниками прибутковості є прибуток та рентабельність. Прибуток є абсолютним показником ефективності діяльності підприємства і показує наскільки доцільно організована діяльність з позиції перевищення отримуваних доходів над здійсненими витратами. Рентабельність є відносним показником, який в загальному вигляді визначається як відношення прибутку до доходів, ресурсів або капіталу, та визначає ступінь ефективності діяльності

Охарактеризовано особливості формування прибутку та рентабельності. Розглянуто інформаційне забезпечення та методика аналізу показників прибутковості.

В другому розділі роботи проведено аналіз прибутковості ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки. Надано фінансово-економічну характеристику діяльності підприємства, визначені основні види його діяльності, а саме надання топографічних та топографо-геодезичних послуг, послуг з програмування, посередництво в рекламі.

Результати оцінки фінансового стану ПП «Геоніс» констатували значне його погіршення у 2022 році, що пов'язано з початком повномасштабного вторгнення.

Аналіз показників прибутковості діяльності ПП «Геоніс» за останні три роки показав, що у 2021 році спостерігалось значне покращення значень показників: чистий прибуток зріс у 7 разів та становив 644 тис грн., показники рентабельності перевищували 50%. У 2022 році відбулося стрімке падіння значень показників: в результаті діяльності було отримано збиток у розмірі 387 тис. грн., показники рентабельності прийняли від'ємних значень.

Результати факторного аналізу показали, що на отримання збитку вплинуло зменшення обсягу реалізації послуг, падіння реалізаційних цін та підвищення собівартості послуг підприємства.

У третьому розділі здійснено SWOT-аналіз ПП «Геоніс», в результаті якого визначено, що для зростання обсягів реалізації йому необхідно активізувати свою рекламно-інформаційну діяльність, оновити сайт, створити сторінки в соціальних мережах, розгорнути діяльність на платформі Prozorro. Сильною стороною діяльності визнано наявність висококваліфікованого персоналу та досвід роботи. Розглянуто методику аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг – прибуток», розраховано беззбитковий обсяг реалізації, поріг рентабельності, запас фінансової міцності.

Проведено дослідження механізму управління операційною діяльністю ПП «Геоніс» за видом послуг, який має найбільшу питому вагу у обсязі реалізації, а саме топографічні та топографо-геодезичні зйомки.

Визначено напрямки підвищення прибутковості діяльності ПП «Геоніс». Основними шляхами збільшення прибутку визначено: збільшення обсягу реалізації послуг з топографії, скорочення непродуктивних витрат. В результаті впровадження запропонованих заходів ПП «Геоніс» у 2023 році одержить прогнозний прибуток у сумі прибуток розміром 12 тис. грн. замість збитку 2022 року, а його рентабельність прийме додатних значень.

Розроблені рекомендації мають практичний характер і можуть бути застосовані на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. К.: Ельга, 2008. 724 с.
2. Брагіна О. С., Бугенко С.І., Павлусь М.Г. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищення. *Бізнес Інформ*. 2021. № 10. С. 261-266.
3. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз : навч. посіб. Житомир: ПП «Рута», 2006. 680с.
4. Василенко В.А., Ткаченко Т.І. Стратегічне управління. навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2004.396с.
5. Власенко Т. Ю., Стародубцева О.С. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління. *Молодий вчений*. 2018. № 12(1). С. 256-259. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_12\(1\)_63](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_12(1)_63)
6. Гаватюк Л.С., Перегіняк Н.М. Шляхи підвищення рівня прибутковості вітчизняних підприємств у сучасних умовах господарювання. *Економіка та суспільство*. 2017. № 9. С. 363-367. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/62.pdf
7. Гадзевич О.І Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства: навч. посіб. К.: Кондор, 2004. 180с.
8. Гайбура Ю. А., Загнітко Л.А. Прибутковість підприємства: поняття, фактори, резерви. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 24(2). С. 99-104. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_24\(2\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_24(2)_23)
9. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
10. Долгоруков О. Ю., Редіна Н. І., Кусман О. М. Пофакторний аналіз стану малого підприємництва в регіоні. *Фінанси України*. 2006. № 10.С. 129.
11. Духновська Л. М., Павлов В.С. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове*

- господарство*. 2018. Вип. 17(1). С. 100-103.
URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_17\(1\)__24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_17(1)__24)
12. Спіфанова І.Ю., Гуменюк В.С. Фактори зростання прибутку підприємства. *Молодий вчений*. 2016. № 7. С. 46-49.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_7_14
13. Кірейцева Г.Г. Фінанси підприємств: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2006. 268с.
14. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. 2-ге вид., переоб. і доп. К.: Знання, 2005.– 485с.
15. Лисенко Б. О. Шляхи і резерви підвищення прибутковості (дохідності) підприємства. *Студентський науковий економічний альманах*. 2012. Вип. 1. URL : https://kneu.edu.ua/userfiles/stud_cons_soc_ek_13/section1/Lysenko.docx
16. Мазаракі А.А. Основи менеджменту: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Харків: Фоліо, 2014. 846 с.
17. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч. посіб. К.: Вища школа, 2003. 278с.
18. Михайленко О.В., Ніколаєнко С.М., Твердохліб Л.С. Прибутковість діяльності підприємства та способи її підвищення. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. 6(2). С. 20-23. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2017_6\(2\)__6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2017_6(2)__6)
19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Мінфіну №73 від 07.02.2013р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»»: затв. наказом Мінфіну №39 від 25.02.2000р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>
21. Ніженська Ю. А. Особливості аналізу прибутку і рентабельності сільськогосподарських підприємств. *Управління розвитком*. 2014. № 3. С. 9-12. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_3_5

22. Орлова К.Є. Управління бізнесом: підручник. Житомир: Житомирська політехніка, 2019. 319 с. 216.
23. Осовська Г.В., Осовський О.А. Менеджмент: підручник. К.: Кондор, 2015. 563 с.
24. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
25. Поддєрьогін А.М., Бабяк Н.Д., Білик М.Д. Фінансовий менеджмент: підручник. Київ: КНЕУ, 2017. 534 с.
26. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996 – XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
27. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. К,: Знання, 2005. 662 с.
28. Савіцький А.В. Сутнісно-змістовне трактування поняття "прибутковість підприємства" та специфіка управлінських рішень щодо її підвищення. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. - 2017. Вип. 1(2). С. 21-25. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2017_1\(2\)__6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2017_1(2)__6)
29. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2003. 554 с.
30. Турило А. М. Зінченко О. А. Фінансово-економічні аспекти оцінки результатів і ефективності діяльності підприємства. *Фінанси України*. 2008. №8. С.35.
31. Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. Управління витратами підприємства: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 120с.
32. Тяг Р.Б. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. К.: МАУП, 2008. 156с.
33. Фінанси підприємств: підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 6-те вид., перероб. і допов. К,: КНЕУ, 2006. 552с.

34. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк та ін. К. : КНЕУ, 2010. 592 с.

35. Цал-Цалко Ю.С., Холод Б.І. Економіка підприємства: навч. посіб. Житомир: ЖІТІ, 2006. 388 с.

36. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. №435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

37. Шкільняк М. М, Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Крисько Ж. Л., Демків І. О. Менеджмент: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2022 р. 258 с.

ДОДАТОК А

Зведені дані Балансу (Звіту про фінансовий стан)

ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки, тис. грн.

Актив	Код рядка	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Основні засоби:	1010	104	202	161
первісна вартість	1011	116	253	253
знос	1012	(12)	(51)	(92)
Інші необоротні активи	1090			
Усього за розділом I	1095	104	202	161
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	11	72	70
Поточна дебіторська заборгованість	1155	20	207	33
Гроші та їх еквіваленти	1165	44	226	70
Інші оборотні активи	1190			
Усього за розділом II	1195	75	505	173
Баланс	1300	179	707	334

Пасив	Код рядка	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	2	3	4	5
I. Власний капітал				
Капітал	1400	5	5	5
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(49)	595	208
Неоплачений капітал	1425			
Усього за розділом I	1495	(44)	600	213
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення				
III. Поточні зобов'язання				
Короткострокові кредити банків	1600			
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	1615			4
розрахунками з бюджетом	1620	7	9	15
розрахунками зі страхування	1625	6		14
розрахунками з оплати праці	1630	20	31	33
Інші поточні зобов'язання	1690	190	67	55
Усього за розділом III	1695	223	107	121
Баланс	1900	179	707	334

ДОДАТОК Б

Зведені дані Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)

ПП «Геоніс» за 2020-2022 роки, тис. грн.

Стаття	Код рядка	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	812	1811	488
Інші доходи	2160			
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	812	1811	488
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(721)	(1164)	(875)
Інші витрати	2165	0	(3)	0
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	(721)	(1167)	(875)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	91	644	(387)
Податок на прибуток	2300			
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310			
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	91	644	(387)